

SZOCIÁLIS HELYZET- MENTÁLIS ÁLLAPOT KAPCSOLATA

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	16
1. BEVEZETÉS.....	3
2. ELMÉLETI HÁTTÉR	4
3. KUTATÁSI MÓDSZER.....	5
3.1. KUTATÁSI TERÜLET.....	5
3.2 INTERJÚALANY.....	6
4. SZAKIRODALMI ÖSSZEFOGLALÓ	7
4.1.FOGALMAK MEHCHATÁROZÁSA.....	7
4.1/A MENTÁLIS BETEGSÉGEK CSOPORTOSÍTÁSA.....	7
4.1/B HANGULATBETEGSÉGEK/HANGULATZAVAROK	7
5. DEPRESSZIÓ	8
5.1.TÜNETEK	9
6. SZORONGÁSOS MEGBETEGDÉSEK.....	10
6.1. GENERALIZÁLT SZORONGÁS.....	10
6.2. PÁNIKBETEGSÉG	10
7. KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI TÉNYEK SZEREPE.....	12
8. STATISZTIKÁK TÜKRÉBEN	12
8.1.MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁK.....	12
9. GYÁSZ.....	14
10. INTERJÚELEMZÉS.....	16
11. ÖSSZEFOGLALÁS	28
FELHASZNÁLT IRODALOM	30
MELLÉKLETEK-INTERJÚ.....	31

1. BEVEZETÉS

A mentális megbetegedések magyarországi helyzetéről elmondható, hogy az elmúlt években számuk többszöröződött. Ez a jelenség számos problémát is felvet, hiszen a pszichiátriai intézmények befogadóképessége csökkent, továbbá nyilvánvaló, hogy a gyógykezelésekre fordított idő, és pénz sem elegendő mértékű a problémához képest.

Dolgozatomban a klasszikus megállapításokon túl, mely a megbetegedések genetika-környezeti okait taglalja, azt kívánom vizsgálni, hogy a szociális helyzet, valamint az abból fakadó létbizonytalanság, a lakhatási körülmények milyen mértékben hozzájárulói a lélek megbetegedéseinek. A pszichés állapotot - túllépve a pszichológia határait - szociális közegben szeretném vizsgálni. Fontosnak tartom, hogy rávilágítsak arra, hogy a mentális állapotunk épsége, mennyire hozható összefüggésbe azzal, hogy milyen az anyagi biztonságunk, lakhatási körülményeink. Nyilvánvaló, hogy ebben a nélkülöző állapotban, a stressz állandó tünet lesz, amiből további betegségek is kialakulhatnak.

Interjúmat a nyékládházi Zárt-kert területén, egy egyedülálló édesanyával készítettem. A terület már önmagában speciális, mivel ezen a külterületi részen az underclass¹jegyével rendelkező személyek, családok élnek. Lakhatási körülményeik igen szerények, javarészt mezőgazdasági célra kialakított kunyhókban tengődnek.

Földrajzi tekintetben elkülönülten a többségi társadalomtól elzárva vannak, jövedelmük alapján szegények, többnyire segélyből élnek. Az ott élő családok léthelyzete generációkon átörökölt, hiszen szüleik, nagyszüleik is hasonló helyzetben voltak. (Balázs, 2008)

Ebben a többszörösen nehéz léthelyzetben az édesanya és gyermeke életén keresztül szeretném vizsgálni a szociális helyzet-mentális állapot közötti kapcsolatot.

¹Az első underclass elmélet a 20. század második felében keletkezett, Myrdal azokra az emberekre használta, akik a háború után nem találtak maguknak munkát, nélkülözniük kellett. Ők a hierarchia legalján helyezkedtek el. Az elmélet második hulláma a '70-es években, úgy magyarázza a jelenséget, hogy az underclass-t a jóléti állam generálja azt függő változóként írja le. Az elmélet harmadik hulláma a 20. század végére datálható. Úgy gondolták ekkor, hogy a személy maga tehet a sorsáról, ő a hibás, és nem az a rendszer, amiben él. Jellemzői: az underclass csoport tagjai földrajzilag jól körülhatárolt területen élnek. Nagy valószínűséggel gyermekeik is ezen a szinten rekednek, esélyük sincs a mobilitásra. (Szelényi-Ladányi, 2004)

Jövedelmük alapján szegények, iskolázatlanok. Szinte csak és kizárólag segélyekből élnek. (Spéder, 2002)

2. ELMÉLETI HÁTTÉR

Dolgozatomban egy család élethelyzetén keresztül kívánom bemutatni, miként hat a szegényes, mindenben nélkülöző szociális helyzet, a munkanélküliség, a kilátástalanság, az elme egészségi állapotára. Milyen devianciák/defektusok fedezhetők fel, az anyagi körülmény által generált léthelyzetben? Milyen megküzdési stratégiával él a kutatásom empirikus anyagához szolgáló család?

Elsődleges elméleti háttérként- Marie Jahoda, Paul F. Lazarsfeld, Hans Zeisfeld: Marientál című szociográfiája szolgált, illetve az arra épült megfigyelések, következtetések. Vajon az általam vizsgált családra ráillik-e bármely kategória, amit a kutatók megfigyeltek? Megfigyelhetőek-e hasonló tulajdonságok, jellemvonások az életvezetést, illetve a jövőképet illetően?

Emellett számos pszichológiai illetve pszichiátriai tankönyv járult hozzá a kérdéses probléma felderítéséhez-mint például Atkinson-Pszichológia.

A pszichológia-pszichiátria hatalmas ismeretanyagát - mely a mentális betegségeket illeti,- megpróbáltam leredukálni a kutatásom szempontjából releváns betegségekre, betegségcsoportokra, illetve azok tüneteire.

Mivel egy gyászoló családról van szó, lényegesnek tartottam, hogy ezzel a kérdéskörrel is foglalkozzak egy alfejezet erejéig, amiben Polcz Elaine írásait hívtam segítségül.

3. KUTATÁSI MÓDSZER

Azon felül, hogy egy komplex, társadalmi jelenséget kívántam vizsgálni/kutatni, fontos volt az említett családdal a jó kapcsolat kialakítása.

Többszöri látogatás, beszélgetés után, a saját közegükben a Zárt-kert területén található „házukban” készült az interjú. Stratégiai szempontból fontos volt, hogy mélyinterjúval szerezzem meg a kívánt információkat - törekedtem arra, hogy egy beszélgetésnek tűnjön az adatgyűjtés.

A terepre két alkalommal mentem, míg egyéb helyeken többórás beszélgetés eredményeként született meg a mellékletként csatolt interjú.

A helyszínen készült fotókkal próbáltam illusztrálni a léthelyzetüket. A család engedélyével készültek a fényképek, a közzétételükhöz szóban engedélyt adtak.

3. 1 Kutatási terület

A kutatási terület: Nyékládháza- Zárt-kert. Nyékládháza, mintegy 12 km-re található Miskolctól, máskülönben közlekedési csomópont.

A központtól kb. 2- 2. 5 km-re, a Bükk hegység lábainál helyezkedik el a vizsgálat helyszíne. Ez mintegy 35-40 éve a borgazdálkodók, és egyéb mezőgazdálkodók művelendő területe. A Bükkalja borvidék egyik különlegessége a Nyékládháza területén található szőlőültetvények által kínálta nedű. A termesztésükhöz, művelésükhöz szorosan összefügg a gazdák nyughelye, mely a mai napig fennmaradva a terület tájképéhez jócskán hozzájárultak.

A szezont leszámítva nem nagyon tartózkodik itt senki. A legalkalmasabb helynek minősül azok számára, akik a „nagyvilágtól” el szeretnének zárkózni, bujkálnak, menekülnek, vagy a rendelkezésükre álló pénz ezt a vidéket engedi meg, hogy életüket leéljék. Rajtuk kívül nincs itt senki.

Az itt élő/élni próbáló emberek nagy része az underclass jegyeivel rendelkezik. Többnyire segélyből ének, iskolázatlanok, munkanélküliek. Szüleik, illetve más felmenőik is ugyanebben a léthelyzetben tengődtek. Ők a leszakadottak, a társadalom kirekesztettjei. (Balázsi, 2008)

3. 2 Interjúalany

Az érintett területen él Ani, aki 38 éves. Gyermekeit egyedül neveli. Férjét, és szeretett anyósát rövid intervallumon belül veszítette el. Amellett, hogy érzelmileg teljesen összetört, anyagi helyzetében jelentős negatív változások mentek végbe.

A mindennapi megélhetési gondok mellett, fia Barna-súlyos tanulási nehézségekkel küzd, emellett az iskolában-anyagi helyzetükből adódó-hátrányok miatt is harcolnia kell minden nap. Szembe kell nézniük a nélkülözéssel, mely nem csak a materiális javakat illeti. Fel kell dolgozniuk a gyászt, hiszen elvesztették a két legközelebb álló családtagot: az édesapát, és a nagymamát.

A krízisen túljutva Ani megpróbált nyitni, mind a külvilág, mind a párkapcsolatok felé. Fontos ez érzelmi-és anyagi szempontból egyaránt.

4. SZAKIRODALMI ÖSSZEFOGLALÓ

4. 1.) Fogalmak meghatározása

4. 1/a Mentális betegségek csoportosítása

A mentális megbetegedéseknek számos fatája ismert. A főbb csoportokra szeretném felhívni a figyelmet, illetve a dolgozat szempontjából aktuális alfajaira. Mi az, amit mentális betegségként használok, valamint melyek a speciális tünetek, tünetegyüttesek?

Típusok:

- Abnormális viselkedések
- Szorongásos megbetegedések
- Hangulatbetegségek
- Szkizofrénia
- Személyiségzavarok

(Atkinson, 1999)

Kutatásom szempontjából a mentális megbetegedéseknek két fő csoportját szeretném részletesen bemutatni: a szorongásos-illetve a hangulatbetegséget.

4. 1/b Hangulatbetegségek/hangulatzavarok

A hangulatzavar okozta betegségek, közé tartozik a depresszió, bipoláris depresszió. Ahhoz, hogy megértsük e betegség okait, előidézőit, fontos tisztáznunk, hogy mit értünk „hangulat” alatt.

„A hangulat az egyén tudatát, viselkedését, egész tevékenységét viszonylag tartósan befolyásoló érzelmi állapot, amely megadja az élményező hangszínét, a történetek alaptónusát. A hangoltság határozza meg a vitális fogylétet, a világhoz való viszonyulást.” (A Pszichiátria magyar kézikönyve, szerk: Füredi J., Németh A., Tariska P.370. ol)

Ebben az esetben az ember közérzetét befolyásoló ellenőrzés elvész, hangulata szélsőséges irányokba mozdulhat. Már a környezetében történő változások sem tudják módosítani ezt a tudatállapotot.

A legtöbb hangulatzavaros megbetegedés esetében a társas, szociális kapcsolatok sérülnek, vagy megszűnnek. (Füredi-Németh-Tariska, 2003)

5. Depresszió

A depressziót legkönnyebben úgy lehetne megfogalmazni, mint egy reakció, mely az évek során felhalmozódott kudarcokra, szomorúságokra adott válaszok összessége. Akkor beszélünk kóros betegségről, ha ezek a reakciók nincsenek egyensúlyban a minket ért negatív eseményekkel.

Depresszív állapotban különböző periódusok váltják egymást. Ez a fajta hangulatzavar 4 tünetcsoportot tartalmaz: az érzelmi, testi, kognitív, valamint motivációs tüneteket foglalja magába. Nem feltétlenül kell mind a négy tünetcsoportot viselnie a betegnek, ám minél több jelen van a mindennapi életében, annál inkább fokozódik a betegség intenzitása.

5. 1 Tünetek

- Szomorúság, levertség
- Reménytelenség, boldogtalanság
- Az élet ostoba, örömtelen
- Hobbik elvesztése
- A beteg nem találja örömét a családjában sem
- Az életet értelmetlennek látja, úgy gondolja, hogy esélye sincs azon javítani

Testi tünetekhez az alábbi tünetek tartoznak:

- Alvászavar, étvágytalanság (Atkinson, 1999)

Számos vizsgálat bebizonyította, hogy a mindennapi életünket övező stressz, a depresszió kialakulásában nagy szerepet játszik. A továbbiakban erről szeretnék áttekintést adni.

Selye János nevéhez kapcsolódik az úgynevezett stresszkonceptió, mely szerint a stresszes állapotot előidéző szituációkra szervezetünk három tünettel reagál.

- a.) alarm reakció
- b.) ellenállás fázisa
- c.) kimerülés állapota

(Kopp, 2003)

Kopp Mária egyik tanulmányában azt vizsgálta, hogy stressz miként játszik szerepet az egészségromlásban.

Amellett persze, hogy a stressz nélkülözhetetlen az emberi élethez, ez az egyik mozgatórugónk, ez visz előre. Fontos említést tenni, hogy ez akkor normális, ha meg tudunk birkózni ezzel a jelenséggel. Ez az úgynevezett „coping” mely a stressz szónak az ikerfogalma.

A lelkünk egészségéhez szorosan hozzátartoznak a megbirkózási készségek.

Kopp is három dimenzió (stresszor) mentén vizsgálja:

- környezeti hatások
- élettani és pszichológia stressz reakciók
- pszichológiai, személyiség adottságai

Azt, hogy a stresszt ki, hogyan, és milyen mértékben képes feldolgozni, a következő tényezőktől függ:

- konfliktus-megoldási stratégiák
- beállítottság
- társadalmi tőke

A tanult tehetetlenség állapota akkor jön létre, ha egy helyzet mindig negatív hatás követ, amire nincs semmiféle megbirkózási stratégia. Megfigyelhető, ha az ember elveszti a munkahelyét, ez az állapot tartósan megmarad, és nincs rá lehetőség, hogy ebből kikerüljön az illető.

Ez a tartós kontrollvesztett helyzet kimutatható élettani változásokkal jár.

(Kopp, 2003)

6. Szorongásos megbetegedések

A szorongásos megbetegedéseknek két típusa van: a pánik betegségek, valamint a generalizált szorongásos megbetegedések.

6. 1 Generalizált szorongás

Ebben a betegségben szenvedő ember egész napja folyamatos szorongásban, aggodásban telik. Mindig egy lehetséges bajtól fél. Ez az egész napos félelem szervezete működésére is ráteszi a bélyegét, hiszen fizikálisan is túlterheli az ember szervezetét. Állandó szívdobogás, fejfájás, szédülés kíséri a beteget, mely szünni nem akaró alvászavarral párosul. (Atkinson, 1999)

A következők jellemzik ezt a betegséget:

- Hirtelen pánikba esés minden ok nélkül
- Gyors szívdobogás
- Nehéz motiváltság
- Egész napos idegesség túlfeszítettség
- Folyamatos stressz

6. 2 Pánikbetegség

A pánikbetegségről elmondható, hogy a leggyakrabban előforduló mentális megbetegedés, mely népbetegségnek is értelmezhető. Magyarországon a betegek száma 200. 000-300. 000 főre tehető, azonban a felismert betegek száma ennek csak a töredéke.

A betegség legfőbb tünete –az intenzív szorongás- 10-30 perc alatt végbemegy, heves szívdobogással társulva.

Szendi Gábor úgy vélekedik a betegségről, hogy a pánikbetegség összefüggésben van a stresszel, az pedig a társadalommal.

Véleménye szerint az örökölt adottságok, sokkal kisebb mértékben játszanak szerepet a betegségben, mint a társadalom. Legfőbbképp akkor, amikor a társadalomban egyfajta értékrend változás következik be, amikor az emberek a létrejött problémáik megoldásához nem találnak sem segítséget, sem kiutat.

(Szabó-Kun, 2000)

7. Környezeti, társadalmi tényezők szerepe

A betegségek kialakulásában, - és itt nem feltétlenül csak a mentális megbetegedések említhetők meg, - a legjelentősebb tényezőként a lemaradás az egyik legveszélyesebb tényező. A krónikus stressz hátterében minden bizonnyal a korábban biztosnak vélt társadalmi státusz vált bizonytalanná, hátrányossá. Andorka Rudolf az emberek mentális megbetegedéseinek a hátterében minden esetben az anómiát, céltalanságot vélte felfedezni.(Kopp – Réthelyi, 2004) <http://www.matud.iif.hu/07sze/07>.

8. Statisztikák tükrében

Egy tanulmányban, mely a roma nők vélekedését vizsgálja a saját egészségi állapotukat illetően a következő megállapításokra jutottak.

A depressziós skálát kitöltött nők között a nem roma származású nők körében magasabb a depressziós betegek száma. A kutatásban a marginalizálódott csoportokat vizsgálták, így fontos volt a szociális helyzet szem előtt tartása a betegségek kapcsán. A roma nők a rossz szociális helyzetüket más csoportokkal való összevetésnél hátrányként élték meg. Mivel társadalmunk arra apellál, hogy boldog életet csak a sikert megélő emberek élhetnek, így a vizsgált réteg a naponta átélt kudarc, sikertelenség miatt, szembe néz a folyamatos

lehangoltság érzésével, ami nagymértékben hozzájárulhat a depresszióhoz. (Gyukits-Ürmös-Csoboth-Purebl, 2000)

8/1 Megküzdési stratégiák felvázolása

Egy szociográfiai tanulmány, mely a tartós munkanélküliség hatásairól értekezik, a következőről számol be.

Az Ausztriában található kis gyártelepülés, a kutatás helyszíne: Marienthal. Mintegy 480 családról készítettek nyilvántartási lapokat. Sok dimenzió mentén vizsgálták a kutatók a munkanélküliséget, annak hatásait ebben a zárt közösségben, mivel úgy vélték, hogy a kis falu megőrizte a történelmét, hangulatát. . Élettörténeteket hallgattak meg, az időtöltésre vonatkozó kérdőíveket töltették ki a lakosokkal, megvizsgálták a panaszokat, feljelentéseket, történelmi adatokat, népességi statisztikát. Ennek eredménye, hogy jobban tudják megfigyelni az olyan jelenségeket, mint például a tétlenség, vagy kilátástalanság okozta helyzetet.

Az egyik kutatott terület, a lakosság pszichikai állapotára gyakorolt hatása a munkanélküliségnek, illetve az ebből fakadó létbizonytalanság állapota.

A következő megállapításokra jutottak:

Segélyfizetések alkalmával megfigyelhető volt, hogy Marienthal gazdasága fellendül, mivel mindenki ebben a periódusban vásárolta meg a hónapban szükséges javakat. Ebben a két hétben zajlik az adósságrendezés is. Az egyik tanárnő arról számolt be, hogy a kifizetések alkalmával a gyerekek is több, és jobb minőségű élelmet visznek az iskolába.

A város lakosságának mintegy háromnegyed része munkanélküli segélyből él, ettől a támogatási formától függ. Kiderült a vizsgálat során az is, hogy a dolgozó emberek jövedelme részben alacsonyabb, mint az egyes támogatások.

A családok magatartásait is vizsgálták - többek között azt, hogy hogyan élik meg saját léthelyzetüket, hogyan próbálnak tenni ellene, esetleg szeretnék-e javítani azon.

Az eredmények alapján 4 típust különböztettek meg:

- a.) Rezignáltak
- b.) Töretlenek
- c.) Megtörtek
- d.) Apatikusak

A rezignáltakat úgy lehet jellemezni, hogy azok az emberek tartoznak ebbe a csoportba, akik az élettől már nem várnak semmit. Továbbá elmondható róluk, hogy nincsenek terveik, jövőképük, egyáltalán nem is reménykednek semmiben. Megfigyelhető azonban, hogy a gyermek gondozása még fontos a családnak.

A városban ez a leggyakoribb magatartás típus. Az egykedvű, lehangolt éledgelés, amit az apró örömek változtatnak meg alkalom adtán.

A töretlen csoportot alkotók körében a háztartást rendesebben vezetik, mint a rezignáltak, de elmondható, hogy az igényeiket nem fojtják annyira vissza.

Fontos náluk is a gyerekek ápolása, aktivitás, jövőre vonatkozó tervek, remények megőrzése, valamint a munka keresése.

A megtört kategóriát alkotó személyek teljesen kétségbeesettek, az elnevezést is erről a kedélyállapotról kapta a csoport. A háztartást, gyermekeket ők is rendben tartják, azonban különböző tünetek párosulnak a csoporthoz tartozással: reménytelenség, depresszió, kétségbeesés, nem keresnek munkát, helyzetükön nem próbálnak javítani.

Az utolsó típusra jellemző, hogy a háztartást, illetve gyermeküket nem tartják rendben, mint az az előző három csoportnál megfigyelhető volt. Apatikus közönnyel néznek az életre, meg sem próbálnak semmit tenni annak érdekében, hogy helyzetükön bármit is javítsanak. Főbb jegyei a következő tulajdonságok: erőtlen magatartás, tétlen szemlélődés, abszolút nincsenek remények és tervek, gazdálkodásuk teljes mértékben irracionális. A családot a teljes széthullás veszélyezteti, a segílyt az első napokon elköltik. (Jahoda-Lazarsfeld-Zeisel, 1999)

9. Gyász

A vizsgált család két hozzátartozót veszített el rövid időn belül. Ennek kapcsán egy rövid összefoglalóval szeretném bemutatni, milyen periódusokon esett át interjúalanyom, és gyermeke.

Pilling János a gyásról, és annak feldolgozásáról a következőket írja.

A gyászfeldolgozásnak vannak bizonyos fázisai, melyben a szeretettünk elvesztése által okozott fájdalom intenzitása, cselekedetünkkel mérhető. A tagadás kezdeti reakcióként jelenik meg, amikor nem vagyunk képesek elfogadni a tragédiát. A következő szakaszban a mérhetetlen düh, harag jelenik meg, a gyászoló gorombán viselkedik a családtagokkal, környezetével. Innen jutunk el az alkudozás fázisába.

Amikor is tudatosul a gyászolóban, hogy ez a folyamat végleges és visszafordíthatatlan, akkor eljuthat a depresszió állapotába.

A folyamat legutolsó állomása az, amikor a gyászoló mindezt elfogadottnak gondolja, és tisztában van vele, hogy ezen tovább kell lépni. (Babic Lilla, 2011

http://tanacsado.uni-pannon.hu/tortenetek_a_kanaperol/gyasz_vesztessegek/)

Ezek a jelenségek, fázisok világosan kiderültek a beszélgetések kapcsán is. Mind az anya, mind a fia életében nagy szerepet kapott a gyász, hiszen először a családapát, majd a nagymamát veszítették el.

Interjúalanyom is beszámolt arról, hogy fia az apja haláláért őt okolta, hibáztatta. Ez volt nála a düh szakasza, amikor édesanyját azzal vádolta, hogy apját nem szerette eléggé.

Polcz Alaine több munkájában is a gyermekek, és gyász közötti kapcsolatot vizsgálja. A kisgyermekek kilenc éves koruk körül értik meg igazán, hogy ez egy visszafordíthatatlan folyamat-, aminek következtében előfordulhatnak szorongásos tünetek, félelem a sötétben, amikor is a gyermek nem akar egyedül maradni- ez az átélt halálfélelem.

(Polcz Alaine http://www.lelkititkaink.hu/gyermek_halal_gyasz.html.)

A gyászfeldolgozás mindenkinél egyedi folyamat, ami függ az életkortól, vallásosságtól, illetve attól is, hogy milyen volt a kapcsolata az elhunyttal. Nyilvánvaló, hogy a modernizáció következtében a hagyományos gyászszertartások is elhalványultak. Szűkülnek az emberi kapcsolatok, a családon kívül, nincs aki a gyászoló mellett legyen a

fájdalomban. Végül a temetés körüli ügyintézés összeszedettséget követel, ami egyúttal megpróbáltatás is.

Az édesanyjánál a depresszív szakaszt véltem felfedezni az interjú kapcsán, hiszen megtudtam, hogy ez a tragédia eljuttatta odáig, hogy az öngyilkosságon is gondolkodott. (Polcz Elaine <http://www.lelkititkaink.hu/gyaszkuszkodes.html>)

Annak ellenére, hogy interjúalanyom viszonylag rövid időn belül új párkapcsolatot létesített, még sem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy túljutott a gyáson. Tapasztalataim alapján úgy vélekedem, hogy ez az új társ egy menedék, egyfajta biztonságérzetet nyújt, hiszen, még ha kevés is, de a családi kasszába bevételként is megjelenik. Ugyanekkor ezt a biztonságot lehet úgy értelmezni is, hogy fia mellett tudhat egy férfit, aki, még ha nem is pótolhatja elvesztett férjét, de azért támogatásával segítheti, akár csak egy falfestéssel is-ami az interjúból kiderült, hogy óriási segítséget nyújtott az anyának.

10. INTERJÚELEMZÉS

Interjúmat Nyékládháza Zárt kerti területén végeztem egy 34 éves özvegyasszonnyal, aki gyermekét egyedül neveli. Az interjúelemzést a következő szempontok szerint kívánom elemezni:

- Családi állapot, gyermekkor
- Mentális állapotra vonatkozó részek
- Egészségi állapot
- Anyagi körülmények
- Lakhatási körülmények/lakókörnyezet
- Társas kapcsolatok
- Napi tevékenységek felsorolása
- Jövőkép

1. Interjúalanyom: Ani

Családi állapot, gyermekkor

Ani 1977-ben született a Borsod megyei Putnokon. Apja, elmondása szerint alkoholista volt. Sokat kellett menekülniük, bujkálniuk agresszív részeg szülőjük miatt.

„Bicskával aludtunk, volt olyan, hogy a tyúkólban aludtunk, üldözte a családot, akkor, ha anyu nem volt otthon, akkor volt nekünk egy vasajtó, amit egy vastag vassal kellett betámasztani, hogy ne bántson minket. Az ablakon be akart jönni. Egy vastag régi barna szekrényünk volt, nem tudom, hogy most hogy írjam le... mint ami nekünk van az előtérbe, az volt odahúzva, hogy ne mászon be. „

Hárman voltak testvérek, nagyon szerény körülmények között, albérletről albérletre vándorolva éltek. Gyermekkorában ellenére neki kellett két testvérére vigyáznia.

Az iskolában anyagi helyzete miatt sokat bántották a kortársai, aminek következtében egy folyamatos megfelelési kényszer kísérte.

Hatéves korától neki kellett kölcsönkérni, mivel anyja rájött arra, hogy egy gyermeket megsajnál, és hamarabb adnak neki kölcsönt, mintha ő menne el személyesen pénzt kérni.

Elmondása szerint 14 osztályt végzett el, emellett varrónői szakmát szerzett.

1994-ben ismerkedett meg Zoltánnal, aki a későbbiekben feleségül vette. Férje apja-akárcsak az Anikóé-alkoholista volt. Szakmája nem volt, az általános iskolából hat osztályt végzett el. Elő gyermekük 26 hétre született, csupán pár órát élt.

Mentális állapotra vonatkozó részek

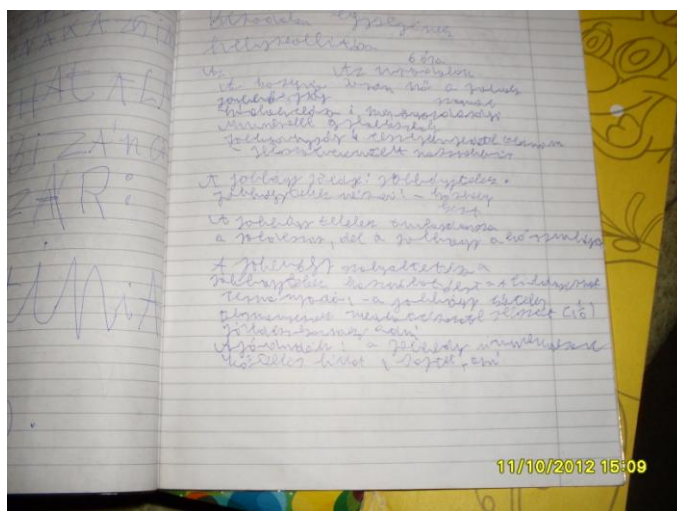
Ani már gyermekkorában ki volt téve stressznek és idegeskedésnek, hiszen apjuk folyamatos terrorban tartotta a családot. Ez az állapot testi tüneteket is okozott, az akkor még csak 14 éves gyermeknél. Elkezdett nyugtatókat szedni. Állandóan bevizelt, aminek édesanyja nem tulajdonított nagy jelentőséget. Ezt interjúalanyom a mai napig sérelmezi. Az osztályfőnöke figyelt fel a tünetekre, és ő is vitte el szakemberhez. A vizsgálat arra derített fényt, hogy Aninak az idegei kimerültek.

Ani fia –Barna - is nagyon megterhelt mentálisan. A két haláleset mellett az iskolában folyamatos atrocitások érik. Az anyja elmondása szerint, mindez csupán abból adódik, hogy ők a hegyen élnek szegényes körülmények között. Nem tudja azokat a dolgokat megvásárolni fiának, amik a mai kor divatját tükrözik.

„Mert Barna is találkozik a gyermekem sajnos olyan helyzettel, hogy kikezdi. Tavalý szó szerint a ragasztót öntötték bele, és az egész könyve, tiszta ragasztós volt. Laponként szedtük szét. Szó szerint a sírógörcs kerülgetett. Azért mert az egyik módosabb, és annak mondjuk 14. 000 Ft-os cipője van, és van akinek, meg mondjuk telik 2. 000 Ft-ra, vagy mondjuk a turkálóban a 700 Ft-ra. „

A gyermek tanulási nehézsége is borzasztóan megviseli az édesanyát, aki persze a legjobbat szeretné fiának megadni-, persze amit a körülményei megengednek.

„Nekem mindig tanulnom kell vele, ha délután haza jön, mert szó szerint közölte a napközis tanárnő, hogy van 26-30 gyerek, és közölte, hogy nem vállalja, hogy egy gyerekre annyi időt fordítson. Nem vállalja azt, hogy ő napközibe maradjon. Borzasztóan ki voltam idegileg. Akkor is azt mondtam, hogy akkor most mit csináljunk. Mert úgy volt, hogy akkor áthelyezik másik iskolába, hogyha meglesz a szakvélemény. Rengetegek sírtam, idegileg kivoltam.”

2. Barna iskolai füzeté.

Édesanyja mutatta meg nekem a furcsán formált betűket, ami hol írott, hol nyomtatott, néha pedig amorf alakzatokat mutat.

Az, hogy első gyermeküket elveszítették, nagyon megviselte a szülőket. Nagy szeretetben készültek a szülői feladatokra.

Az elmúlt pár évben veszítette el az édesapát, és a nagymamát is a család. A gyermeknek is nagyon nehéz volt szembenézni a szeretett családtagok elvesztésével. Az édesanyját sokat vádolta, hogy nem szerette eléggé apját, és, hogy ő tehet róla. A gyermeknek alvási nehézségei voltak, az éjszaka közepén riadtan szaladt el a kert végébe.

„A kisfiamnak rémálmai voltak. Egyszerűen nehéz volt neki feldolgozni. Dühkitörései voltak, éjszakánként felriadt és szaladt a kert végébe. Olyan szinten készült ki a gyerek. És nem gondoltam volna azt, hogy igen 18 évnyi házasság után özvegy leszek.

3. A ház egyik falát a kisfiú rajza díszíti: a ház, amiben élnek, és az édesapa látható a rajzon

Az anyagi helyzete, és a sorozatos tragédiák miatt nagyon sokat kilátástalannak érezte az édesanya a helyzetet, nem tudta, hogyan fogja tudni gyermekét ellátni, valamint a családsegítő folyamatos családlátogatásai is elkeserítették az asszonyt.

„És nem tudjuk, hogy miből, meg, hogy hogyan. Igen, sokszor érzésem azt, hogy nincs kiút. Előtte is éreztem, most is néha elkeseredek főleg az anyagiakban. Hát mikor Zoli meghalt, én fel akartam menni a húgomékhoz a 10.-re, hogy leugrok onnan. És utána mégis valami visszarántott a földre. Lehet, hogy a gyermekem, de...”

Mint ahogy az interjúrészletből is világosan kirajzolódik az öngyilkosság is megfordult Ani fejében.

Még a mai napig is nyugtatókat szed, amikor úgy érzi, hogy máshogy nem tudja elviselni a mindennapokat.

Az elmúlt időben rengeteget, mintegy 20 kg fogyott.

Egészségi állapot

Férje, Zoltán már megismerkedésük pillanatában nagyon beteg volt-mélyvénás trombózist kapott még fiatal kamasz korában, valamint egy szalagfűrészt levágta az ujját, aminek következtében soha nem tudott munkát vállalni, szociális segélyből élt.

Barnának az átlagtól alacsonyabb az intelligencia szintje. Emellett tanulási nehézségekkel is küzd: diszlexiás, díszgráfiás. Az elmúlt időszak terhei következtében alvási nehézséggel küzdött, rémálmok gyötörték. A az iskolában elszenvedett bántalmak miatt nagyon szerény, visszahúzódozó kisfiú.

A nagymama is rossz egészségi állapotban volt, szélütést kapott, és a kórházban, ugyanúgy, mint fia trombózis következtében elhunyt.

Interjúalanyom a szívére szed gyógyszert, mivel elmondta, hogy a sokszori idegeskedés miatt meg szokott fájdulni a szíve. Emellett nyugtatókat, antidepresszánsokat szed.

Jelenlegi élettárasnak veseelégtelensége van, ezért csökkent munkaképességű, részmunkaidőben foglalkoztatják.

Gyakorlatilag az egész családról elmondható, hogy egészségi állapotukat illetően mindenki küzd valamiféle betegséggel. A mindennapi idegeskedés viszont egyaránt sújtja a család tagjait.

Anyagi körülmények

A gyermekkori nélkülözés, szegény léthelyzet nem szűnt meg Aninál a felnőttkor bekövetkeztével. Nagyon rossz anyagi körülmények közt éltek, miután összeházasodott férjével. A család összjövedelme mindössze a férj szociális segélyéből, és a nagymama maradék nyugdíjából tevődött össze. A helyzet az apa, és a nagymama halálával tovább romlott, hiszen az addig befolyó pénzek is távoztak a szeretett családtagokkal együtt.

Interjúalanyom nem megy el dolgozni. Azt mondja, hogy kisfiának a tanulásában nagyon sokat kell segítenie, és minden szabad óráját erre fordítja.

Miután meghalt az anyósa, nem volt pénzüik temetésre, segítséget sem kaptak sehonnan, így a hamvakat egy közeli tóban szórták szét.

Rezszi szempontjából ételre és villanyra költenek. A villanyórát már lecseréltették, és feltöltőst rakattak be. Mindig annyival töltik, amennyi pénzt ki tudnak szorítani a költségvetésből.

A saját anyagi körülményeit illetően elmondta, hogy kb. 65. 000.- Ft-ból él a család. Villanyra 18. 000.- Ft kell fizetni, mivel az új órabekötést is részletre fizetik. Emellett a gyerekek az iskolai étkeztetésének a felét már ki kell fizetni, így egy hónapban kb. 40. 000.- Ft jut hármuknak. Úgy gondolják, hogy ebből élettársának a buszbérletét is nekik kell majd fizetni, mert az eddigi kedvezményes kártyáját most elvették.

Számtalanszor előfordul a családdal, hogy nélkülözniük kell. Általában a krumpliból elkészíthető ételek variációit főzi az asszony. Húst csak egy hónapban egyszer vásárol, amikor megkapja a pénzt. Ez általában csontos-farhátas húsokból tevődik össze.

Ha kaphatna a család bármilyen segítséget, nagyon örülnének neki, akár vetőmagot is szívesen fogadnának. Az elmúlt évben már beültették a kertet, és jövőre is tervezik, attól függően, hogy lesz-e pénzük magokat vásárolni.

Amellett, hogy a rezsiről, főzési szokásairól kérdeztem a családot, fontosnak éreztem, hogy az esetleges tartozásaikról is megkérdezzem őket, esetleges uzsorakölcsönökről.

A beszélgetés kapcsán megtudtam, hogy az OTP-nél van átmeneti személyi kölcsönük, ebből tudták a villanyóra cserét lebonyolítani. Kénytelen volt a család hitelhez folyamodni, ugyanis nem fizetés miatt az előző villanyórájukat lecserélték, és három napig áram nélkül volt a család.

„Mert akkor, mikor leszerelték a villanyunkat, akkor mi három napig villany nélkül voltunk. Kétségbe voltunk esve.”

Emiatt az óraleszerelés illetve tartozás miatt az ÉMÁSZ-nál mintegy 380. 000 Ft tartozást halmoztak fel.

„Tehát mikor Zoli meghalt, én annyira maradtam. Még árvaellátást még nem kaptam, szociális segílyt nem, mert ápolásin voltam, rögtön amikor Zoli meghalt, megszüntették. Özvegyi nyugdíjra nem voltam jogosult, egyedül csak a családi pótlék volt, meg a volt anyósomnak 26. 800 Ft, mert azért volt neki annyi, mert levonásai voltak.”

Anyósának a nyugdíja is terhelve volt, mivel jogtalanul vett fel négy éven keresztül pénzt.

„Mert annak idején ő felszedett jogtalanul pénzt, árvaellátást, meg családi pótlékot, nem kellett még régen benyújtani a papírokat, hogy igen is ő egyedül neveli Zolit. 36. 000 Ft volt a plusz, amit kapott annak idején, 4 éven keresztül és rájöttek, és neki ezt vissza kellett fizetni, meg egyáltalán én bebizonyítottam, hogy agy-érelmeszesedése van, és azért nem került adócsalással börtönbe.”

Még egyéb kisebb tartozásuk van, amit Barnának az osztálytársának az édesanyja adott kölcsön a családnak. Így összes tartozásuk kb.: 450. 000 Ft.

Arra a kérdésemre, hogy lát-e reális esélyt arra, hogy ezt rendezze, a következő választ adta:
„Hosszabb távon nem gondolkodom, még belegondolni sem merek.”

Lakhatási körülmények/lakókörnyezet

Azt, hogy a család ezen a külterületi részen talált otthon magának, számos tényező generálta:

Miután Zoltán édesanyja uzsorakamatos hitel csapdájába esett, és elfoglalták a házukat, menekülniük kellett, nehogy a testi épségükben kárt okozzanak a lakásfoglalók.

Adott volt más szempontból a hely, mivel Zoltán testvére már itt lakott. A menekülést követően pár hónapig a két család együtt élt, mivel nem volt abban a léthelyzetben olyan hely, ahol meghúzhatták volna magukat.

„2002-be költöztünk ide. Három hónapot laktunk a sógoroméknál. Sajnos nem volt hova mennünk. Ének évadján egy magnóval, meg a rajtunk lévő ruhával menekültünk. Mert bántani akartak, hát meg akartak minket ölni”

A jelenlegi házuk egy nagyon rossz állapotban lévő kb. 20 m²-es kunyhó. Amikor megvásárolták, kutyák laktak benne, és növények, fák lógtak szerte szét mindenhol. Egy nagyon kicsi szobából, és egy konyhaszerű helységből áll az épület.

4. A család otthona

5. A tűzhely, és kazán

6. Az egyetlen szoba a házban. Egy ágy, egy kis asztal, valamint a Tv található itt.

7. Konyha. Itt is, mint mindenhol a használati tárgyak összevisszasága látható.

A házban csak a villany van bevezetve. A fűtést a 5. ábrán látható sparhelttel oldják meg. A tüzelőt az út szélén talált gallyakkal, faágakkal oldják meg. Ez a sparhelt szolgál az ételek elkészítéséhez is. A vizet a tőlük kb. 300 m-re található kerek kútból hordják. Ezt használják főzéshez és mosakodáshoz is, annak ellenére, hogy a kútból nem lehetne vizet fogyasztani, hiszen erre tiltó tábla figyelmeztet.

Anikó elmondta, hogy a ház a mai napig nem szerepel az ő nevében, úgy véli, hogy az adásvételnél az ügyvéd hibázott.

A lakhatási körülményről úgy vélekedik, hogy nagyon megterhelő mindennap a 2. 5-2. 5 km-ert megtenni, ami minden nap több mint 1. 5 óra gyaloglást jelent. Minden ennyire van a házuktól: iskola, bolt, rendelő. Közvilágítás egyáltalán nincs a környéken, az út pedig hol föld, hol murva. Volt rá példa, hogy az ügyelet vagy a mentő sok órát késve, vagy egyáltalán nem kint a területre.

8. A főzéshez és fürdéshez használt kút.

9. A közvetlen környezet

Társas kapcsolatok

Ani hét hónap magány után próbált kapcsolatot létesíteni. A barátnője segítségével próbálkozott interneten keresgélni. Az én személyes véleményem az, hogy a magányon túl, más is arra a döntéshozatalra terelte, hogy párkapcsolat létesítésébe kezdjen. Nagyon erősen az motiválta, hogy nem volt biztonságban. Sem anyagi biztonságot nem érzett, sem az élet más területén. Jelenlegi párjához görcsösen ragaszkodik.

„És azt mondta, hogy figyelj, én igenis veled vagyok. Hat hónapon keresztül szó szerint minden hétvégén lent volt. Fejem felett lebegett, hogy egyedül nem tudtam kimeszelni. Jött, és az anyukája segítségével hoztak meszet. Amit kellett mindent. És megmentette a gyerekeimet attól, hogy elvegye tőlem a gyámügy. Ezek olyan ajándékok, amit pénzzel nem lehet. Ha nem lenne neki fontos a gyerekeim meg én, akkor nem tette volna szerintem.”

Jelenlegi párja több éves kapcsolaton volt túl, megcsalt volt, és ezért próbált társat keresni magának. Először azonban Ani barátnőjénél próbálkozott, ami sikertelennek minősült. Ezután Janó felvette Anival a kapcsolatot.

„Valahogy úgy sodort az ár. Úgy éreztem, hogy igen is példaképpen, hogy van akinek én is fontos vagyok. Van értelme az életemnek. A második alkalmon közölte, hogy figyelj ide, nem csak veled akarok már megismerkedni, hanem a fiaddal is. Annyira jól esett, meg annyira nyitott volt. Megismerkedtek.”

Eleinte voltak differenciák Janó és a gyermek között. Anyja elmondta, hogy nehezen fogadta el, hogy valaki más lép az apja helyébe Ott jártamkor azonban már apának szólította Janót. A

gyereknél is ugyan azt éreztem, mint édesanyjánál, fontos, hogy mellette álljon egy férfi, aki biztonságérzetet nyújt a számára.

Új párja családjával nagyon jó viszonyt alakított ki. Rögtön befogadták. Ugyanakkor elmondta Ani, hogy amikor meglátta Janó édesanyja, hogy milyen körülmények között élnek, azt mondta, hogy azonnal költözzenek el albérletbe, így nem lehet élni.

„...hogya ő amikor volt fent, akkor azt mondta, hogy innen el kell menni albérletbe. Ő ezt az életmódot nem szánta a fiának. Tehát már eleve az, hogy én a hegyen lakom. És nincsen gáz, nincs víz. Szóval ő mindig, ezt nem tudta elfogadni. De viszont elmagyaráztuk neki, hogy egy, ez a sajátunk, albérletet nem tudnánk fizetni. Kettő, ha a fia ezt választotta, akkor fogadja el.”

Pár hónap együttélés után tudta meg Ani, hogy párjának is voltak fenntartásai az életkörülményekkel kapcsolatban, amiről jobbnak látta, ha nem beszél.

A szomszédokat illetően elmesélte, hogy itt senkiben nem bízik meg, nincs egy olyan ember, akire a bajban támaszkodhatna. A környéken élő emberek is mind nagyon szegények. A család még abból a kevésből is mindig segített a környékbeli embereknek. Mára azonban ez megváltozott. Új párja hívta fel a figyelmét az asszonynak, hogy térjen észhez, hiszen nekik sincs mit enni.

„Itt a környező emberek, olyan szegények, mint a templom egere. Napról-napra vegyesboltnak néznének. Állandóan már reggel arra ébrednek fel, hogy ezt adjál, azt adjál. Meg kellett azt tanulnom mondani, hogy nincs szó szerint. Mert örülök, hogy nekünk van az, ami van”

Napirend

Tulajdonképpen az, egész nap az élettárs, és gyerek körül mozog, az ellátásukból, kiszolgálásukból.

A hajnali órákban elkíséri párját a buszmegállóba, addig is kettesben beszélgethetnek. Ezután visszamegy a hegyre, és fiát készíti az iskolába. Ő már egyedül szokott iskolába járni, így ez idő alatt meg tud főzni, már ha van mit. Esetleg pakolgat, takarítgat.

Amikor Janó megérkezik a buszmegállóba, addigra már Ani ott várja, és együtt mennek haza. Megbeszélik az aznap történt dolgokat, esetleg a postai küldeményekről is szó esik, hiszen náluk ez egy fontos kérdés. Oda nem jár a postás, így be kell gyalogolniuk a postáig, hogy meg tudják, érkezett-e a számukra valami. A délután hátralévő részébe Barnával tanul, ami

naponta 3-3. 5 órát foglal magába. Ezek után meghordják a vizet a fürdéshez, megmosakodnak, majd elalvásig tv-t néznek.

Szórakozni nem járnak sehová.

Jövőkép

Fia jövőjéről Ani negatívan vélekedik. Nem gondolja, hogy a tanulási nehézségét illetően bármit is javulna majd az állapota, ebben az osztályfőnöke is megerősítette.

Mindenképpen egy kézügyességet igénylő szakmunkásként tudja elképzelni.

„...máskülönben igen is, hogy ő valami nagyobb dolgot csináljon az életben tanulásilag, az nem. „

„Ha a gyerekem jövőjére gondolok, akkor elkeseredek.”

Az interjú végén megkérdeztem, hogy ha lenne egy álma, akkor mi lenne az. Így válaszolt:

„Hát álmokban már rég nem gondolkoztam, meg mondom őszintén. Leszálltam a földre. Ha úgy nézzük, ha álmom lenne, akkor igenis bővíteni a házat tulajdonképpen, meg eleve az, hogy anyagilag helyre jöjjenek, és minden napra meg tudjam azt adni a gyerekeknek, ami szükséges. Ennyi.”

10. ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatomban elsődleges célként tűztem ki, azt, hogy megvizsgáljam a szociális helyzet-mentális állapot kapcsolatát. Arra szerettem volna választ kapni, hogy van-e hatása a folyamatos nélkülözésnek, a kilátástalanságnak, a rossz lakhatási körülményeknek a mentális állapotra. Mindezt próbáltam egy szerény körülmények között élő édesanya és gyermeke segítségével prezentálni. A feldolgozott szakirodalmak, illetve empirikus kutatásom megerősített abban az álláspontomban, hogy igen erősen hat szociális helyzetünk-elménk egészségi állapotára.

Az interjú elkészítése, illetve feldolgozása során a következő megállapításokat tettem azt illetően, hogy Lazarsfeld-ék által rögzített magatartástípusok jelen vannak-e a vizsgált családnál:

A kategóriákat illetően az „Megtörték” csoportba tudnám besorolni a családot, mivel megfigyeléseim alapján a következő megállapításokat tettem:

Életüket a teljes kétségbeesés övezi, mindennapjaikat reménytelennek, kilátástalannak látják. Nem keres munkát az anya, amit a gyermeke tanulási nehézségével indokol.

Ennek ellenére interjúalanyom megpróbál mindent megtenni - szerény körülményeihez képest-hogy fiának a lehető legtöbbet megadhassa. A gyermeket tisztán tartja, gondoskodik róla, azonban a jövőjét negatívan látja.

Anyagi helyzetükből adódóan nagyon sokat kell nélkülözni a családnak, sokszor kenyeret sem tudnak vásárolni. Hitel és egyéb adósságuk miatt kilátástalannak látják a helyzetüket, nem tudják, hogy pénzügyi helyzetük fog-e rendeződni valaha. Emellett problémát vet fel az is, hogy a gyermeknek az átlaghoz képest alacsonyabb az intelligenciaszintje, mind az írás, mind az olvasás nehezen megy neki. Az iskolában kiközösítik, bántják, édesanyjánál ez is, szintén egy stressz faktorként jelenik meg.

Folyamatos fenyegetettségben él az anya, mert lakhatási körülményük olyan rossz, hogy a gyámügy a gyermek elvételével riogatja. Felszólította már többször, hogy rendezze a körülményeit.

Az elmúlt időszakok halálesetei már arra az útra terelték az anyát, hogy vessen véget az életének, azonban meggondolta magát, és nem így tett.

Véleményem szerint a fent felsorolt tünetek, magatartásbeli jegyek, mind arra engednek következtetni, hogy az anya, és gyermeke mentális állapota rossz. Nem boldogok,

hiszen folyamatos feszültségben élnek, ami elsősorban az anyagi helyzetükből ered. Laikusként is úgy gondolom, hogy az interjúalanynál jelen volt egy depressziós periódus is, hiszen férje elvesztésével teljesen az összeomlás határán volt.

A vizsgált családnál nyert tapasztalatok alapján, megállapíthatom, hogy a család szociális helyzetéből adódó negatívumok, egyértelműen gátolják azt, hogy a mentális állapotuk javuljon. Ebből a „csapdából” nem tudnak kikerülni., mivel a pénzügyi helyzetük megrekedt ezen a szinten, így a stressz, az ideges mindennapok is megmaradnak. Megmarad mindazon által a folyamatos töprengés is: hogy holnap vajon jut-e étel az asztalra, az adósságaikkal, hiteleikkel mi lesz? Hiszen a fentebb vázolt lakhatási- gondjaik a jövőben is jelen lesznek. A család nem lát arra reális esélyt, hogy akár egy munkahellyel változik majd a helyzetük.

A felvázolt tények alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a szociális helyzet, illetve a lakhatási körülmények nagymértékben hozzájárulnak a mentális állapothoz, és meghatározzák azt, hogy lehet-e boldog az élet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AMBRUS Péter-Csépe Péter-Formai Judit, 2002. *Kommunikáció, egészségügy, cigányság*. ÚJ ARANYHÍD KFT: Budapest.
- BALÁZSI Renáta, 2008. *Az underclass egyedi esete Nyékládházán*. Miskolc
- FÜREDI János, Németh Attila, Tariska Péter, 2003. *A pszichiátria magyar kézikönyve*. MEDICINA KÖNYVKIADÓ RT: Budapest.
- LADÁNYI János - Szelényi Iván, 2004. *A kirekesztettség változó formái*. NAPVILÁG KIADÓ: Budapest.
- MARIE Jahoda, Paul F. Lazarsfeld, Hans Zeisel, 1999. *Marienthal*. ÚJ MANDÁTUM KÖNYVKIADÓ: Budapest.
- PETRI Lukács Ádám, 2003. *A pánik. Lelkibetegség-az örök élet titka*. KONKRÉT KÖNYVEK: Budapest.
- RITA L Atkinson., Richard C. Atkinson, Edward E. Smith, Daryl J. Bem, Susan Nolen-Hoeksema, 1999. *Pszichológia*. OSIRIS KIADÓ: Budapest.
- SPÉDER Zsolt, 2002. *A szegénység változó arcai*. ANDORKA RUDOLF TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁRSASÁG-SZÁZADVÉG KIADÓ: Budapest.
- <http://www.euuzlet.hu/szines/panik.html> SZABÓ Iréne-Kun J Viktória, *Színes írások: Korunk elterjedt betegsége lett a pánik*. Letöltés dátuma: 2012. 09. 25.
- <http://www.medlist.cpm/HIPPOCRATES/V/1/044main.htm> Prof. Dr. KOPP Mária 2003. *A stressz szerepe az egészségtudományban*. Letöltés dátuma: 2012. 10. 17.
- www.tavlatok.hu/86/86kopp_skrabski.pdf Prof. Dr. KOPP Mária, Skrabovski Árpád. *Magyar lelkiállapot az ezredfordulón*. Letöltés dátuma: 2012. 10. 17.
- www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel310082.pdf KSH 2012.
- Nincs egészség lelki egészség nélkül-a központi idegrendszer betegségei*. STATISZTIKAI TÜKÖR. Letöltés dátuma: 2012. 11. 01.
- http://tanacsado.uni-pannon.hu/tortenetek_a_kanaperol/gyasz_vesztesegek/
- Babittcz Lilla, 2011. *Gyász, veszteségek*. Letöltés dátuma: 2012. 11. 09.
- http://www.lelkititkaink.hu/gyermek_halal_gyasz.html POLCZ Alaine. *Gyermek, halál, gyász. A gyászfeldolgozás gyermekkorban*. Letöltés dátuma: 2012. 11. 10.
- <http://www.lelkititkaink.hu/gyaszkuszkodes.html> POLCZ Alaine, *Ügyetlenül küszködünk. Halál, gyász, gyászfeldolgozás*. Letöltés dátuma: 2012. 11. 10.

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Interjú

Kérem meséljen magáról, a múltjáról!

„Hát ’77-ben születtem, Putnokon, de mivelhogy nem volt ideje a mentősöknek bevinni a kórházba anyámat, így Putnokot nem lehetett beírni, így Ózdra kerültem. Ott laktunk nagyon sokáig. Apám alkoholista volt. Hát anyu...három gyereket nevelt, de nagyon nehéz helyzetben volt, mert azért kevés volt a jövedelmünk, albérletről-albérletre szaladgáltunk állandóan. És mindig ki voltunk téve: ha éjféltkor átzörget, ugyebár a főbérő, és töltött káposztát kell egy 12 éves gyereknek csinálni, vagy töltött paprikát, akkor nekem át kellett menni, mert máskülönben az lett volna, hogy kiraknak minket a lakásból. Utána már amikor iskolába kerültem akkor mindig megvolt a különböztetés, hogy a gazdag gyerekek, szegény gyerekek. Hogy persze, akinek több tellett, azok kicikizik a másikat. Én próbáltam megfelelni a követelményeknek, mivel anyu dolgozott, én meg a két gyerekkel otthon voltam, a húgommal, öcsémrel, és nem volt könnyű. Utána megismertem a volt páromat, azt mondtam, hogy elég volt abból, hogy ki vagyok annak téve, hogy apu alkoholista volt, így eljöttem. Anyuék elköltöztek az Alföldre a két testvéremmel, én meg férjhez mentem.”

Az, hogy édesapja alkoholista volt, milyen problémákat vetett fel a mindennapokban?

„Bicskával aludtunk, volt olyan, hogy a tyúkólban aludtunk, üldözte a családot, akkor, ha anyu nem volt otthon, akkor volt nekünk egy vasajtó, amit egy vastag vassal kellett betámasztani, hogy ne bántson minket. Az ablakon be akart jönni. Egy vastag régi barna szekrényünk volt, nem tudom, hogy most hogy írjam le... mint ami nekünk van az előtérbe, az volt odahúzva, hogy ne másszon be. Hát idegileg megviselt, mert 14 éves korom óta én nyugtatókat szedtem, ami azt jelenti apodepit kellett szedtem. 14 éves koromig bepisiltem, amit az osztályfőnököm vett észre. Mert sajnos a drága jó anyukám úgy tett, hogy őneki nem idegbeteg a gyermeke, a bérma keresztanyám volt az osztályfőnököm Varga Tanár nő, aki fedezte fel azt a dolgot, de már olyan szinten, hogy elsötétült előttem minden, ha a tanár rosszat szólt. Felemeltem a széket, és neki akartam vágni. Akkor mikor megállapították, hogy idegileg kikészültem, mert ő vitt el az orvoshoz Varga Tanár nő, már sajnos nem él, de nagyon sokat köszönhetek neki, akkor benne volt az, hogy mihelyt haza vittem a zárójelentést, édesanyám darabokra tépte össze. Nem akarta elfogadni. Az ő gyereke nem

idegbeteg. Sajnos 6 éves koromtól szaladgálnom kellett kölcsönkérni. Tudta a drága jó anyukám, hogy őszintén szólva a gyereket jobban megsajnálják, mint a felnőttet, és adnak neki pénzt. Volt a szomszédunkban a Rengi Sári néni, aki igen is mondhatom azt, hogy nagyon sokat segített. Akár mikor, amikor átmentem, bevásárolt élelmet, krumplit, főzni valót, amit kellett. Sajnos gyerekként elmondhatom, hogy igen hamar megtapasztaltam, azt, hogy mi az, hogy nélkülözés. Nincs otthon kenyér az asztalon. Azt is megtapasztaltam, hogy mi az, hogy kölcsönkérni. Mikor férjhez mentem, akkor Zolinál sajnos annyi, hogy mélyvénás trombozisz volt, és nem volt egészséges. Szociális segélyt kapott. Én akkoriban, jóformán semmi jövedelmünk nem volt mondhatom azt az ő szociális segélyén kívül. Még akkor élt a volt anyósom, ő támogatott, amikor ide kerültünk. Utána, ahogy meghalt, előtte Zoli is, ami azt jelenti, hogy az árvaellátást kaptam, meg a családi pótlékot, meg a szociális segélyt.

22. 800 Ft a szociális segély. Mondhatom, hogy az árvaellátás méltányossági alapon, egyszerűen nevetséges 15. 400 Ft. Egyedülállóként meg, hogy 1. 500 Ft-al többet kap az ember családi pótlékot. Hát én nem tudom, hogy a kormány egyszerűen hogy a fenébe képzelem, azt, hogy 14. 800 Ft-ból gyereket lehet nevelni. Jó azt mondják, hogy igen a régi rendszerbe nem kaptak, de akkor volt munkalehetőség, ami most egy diszlexiás gyerektől most nem lehet. Igen 6 órás munkát esetleg, amit az önkormányzat felajánlott, de akkor felmerültek olyan egészségügyi problémák. Mostanában ajánlották fel, mert amíg Zoli élt, addig nem volt egyáltalán hét hónapig. Mondhatom azt, hogy jóformán tengtünk-lengtünk. Alkalmi munkákból, ha volt szünet csináltam, de máskülönben egyszerűen a gyerek... volt olyan, hogy őt is vittem. Az önkormányzat egyáltalán nem segít. Most, mikor legutóbb is beadtam az átmeneti segélyre, akkor egyáltalán... mindenféleképpen elutasított. Előtte, mikor meghalt Zoli, volt párom, akkor sem kaptam segítséget. És utána igen, mert akkoriban segítettek minimális összeggel a temetésben. Akkor utána megkaptam, hogy azért mert a temetésben segítettek 1 évig fogjam be a számat. Erre úgy engedtek ide állandóra bejelentkezni, hogy semmiféle segélyre ne számítsak, hogy támogatni fognak. De bezzeg, mikor arról van szó, hogy a gyermeket el kell venni, akkor...azért, mert esetleg nincsen kimeszelve, azért, mert a gyerek esetleg példaképpen, nem tudom kimosni azt a ruhát...egy nap két ruhába megy. Vagy bejelent valaki jóakaróm, mert irigyek az emberek. Akkor bizony előkerül a gyámügy. Ott van, hogy mikor az élelmiszersomagokat is osztják, két éven keresztül, vetésforgóként működik, azt mondják, hogy a konzerveket megkapják az emberek. Egyik évben az egyik csoport kap, másik évben a másik csoport. De hát ki dönti el? Ki dönti el, hogy egyáltalán az ilyen segélycsomagokat, luxusautóval megkapja a nagy mennyiséget. A

másik meg, hogy akik nincsenek bejelentkezve, mert tudnék ilyet mondani, hogy nem voltak bejelentkezve, azok is kaptak. Itt van, aki Putnokra van bejelentkezve, azt is felkarolták. De nem tudom, hogy egyáltalán hogy a fenébe számolják el, hogy kinek jár, kinek nem. Aki hátrányos helyzetű, könyörgöm nem csak kisebbség. Mondjuk ott vannak akár legyen az, a minden gyermek lakjon jól alapítványnak a támogatói. Ki dönti el, hogy ki a rászorult? Mert ha szétnéznének a világban, akár ilyen kisebb falukban is, vagy városokban. Idézőjelben, mert ez tanya. Ez sosem lesz város. Ott van a föld. Az ember ki tudná használni. Most egy nagyon kedves ismerősöm mondta, és igen, a mai világban elmondhassa az ember azt, hogy nem szegény még a magyar nép, mert egyszerűen kimazsolázzák az embereket. Itt vannak az elhanyagolt földek. És igen! Aki példaképpen hajléktalan, és gyereke van, meg tudná művelni csak egy kis segítséget kapna. Vetőmagilag, akár állatokkal kapcsolatban, hogy igen is felkarolják, hogy mondják azt, hogy nem csak neked jár, mert te kisebbség vagy. Igen, aki egyedül neveli a gyermekét, annak is jár. Nem csak az, aki helyezkedik, vagy példaképpen mondhatom azt, hogy igen tűzközelben van azoknak járjon. Én nem vagyok rasszista, én nem fogom azt kimondani, cigány. Észre lehetne venni a világban, hogy egy gyerek is gyerek. És igen nehéz helyzetben van. Szerintem nem lehet különbséget tenni azért, mert kiválasztok egy várost vagy egy falut, hogy jajj, mert csak az a szegény. És a többi meg kilincseljen, hogy írjon ide levelet, meg oda levelet.

A mai világban igen is, ha valakinek jobban megy. Az iskolában is a gyerekeket lenézik szó szerint. Mert Barna is találkozok a gyermekem sajnos olyan helyzettel, hogy kikezdi. Tavaly szó szerint a ragasztót öntötték bele, és az egész könyve, tiszta ragasztós volt. Laponként szedtük szét. Szó szerint a sírógörcs kerülgetett. Azért mert az egyik módosabb, és annak mondjuk 14. 000 Ft-os cipője van, és van akinek, meg mondjuk telik 2. 000 Ft-ra, vagy mondjuk a turkálóban a 700 Ft-ra.

Kanyarodjunk vissza a gyerekkorodra. Az iskoláztatás hogyan zajlott nálatok? Milyen iskoláid vannak?

14 osztályom van, és varrónő a tanfolyamom. Úgy zajlott az egész tulajdonképpen az iskoláztatásom, hogy nagyon sok embernek köszönhetem azt, hogy támogattak. Olyan szinten, hogy hát anyunak a szomszédai, akkor a baráti társaság, az néha napján azért csak-csak segített. Ha táská vagy valami volt olyan, hogy lemaradt ez egyik gyerekről, akkor megkapta a másik. De sajnos nálunk az volt, hogy egy zacskó cukrot három fele kellett

osztani, ha nagyin ritkán meg tudta anyu venni. Mert egyszerűen nem tellett rá. Nemhogy cukorra, egyszerűen kenyérre sem. Mikor felkerültem, akkor meg az osztályfőnökeim támogattak. Igen, volt olyan helyzet, hogy közölték velem, hogy valld magad kisebbségnek, akkor igenis ilyen táborba, olyan táborba elmehetsz. De viszont, ha nem mondd azt, hogy kisebbség vagy, már akkor megvolt az, hogy nem mehetsz. És én megmondtam, hogy akkor sem. A szövödébe, mikor felkerültem, ez ilyen tanfolyam volt, három műszakba kellett járni. Iskola is volt, és dolgozni is kellett. És csődbe ment. Tehát a harmadik évet én nem tudtam elvégezni. Hirtelen átdobtak egy olyan lehetőséget, feldobtak egy olyan labdát, hogy Pesten a szövödébe megyek gyakorlatra, és az távolság, vagy pedig megtehetem azt, hogy varrónő tanfolyamra átmegyek, így mentem át varrónő tanfolyamra, és az a szakmám.

De hát az is három műszakban lenne éhbérért, és sajnos, ahogy a kisfiam diszlexiás, díszgráfiás, de viszont még nem vizsgálták felül, igen tavalý volt. Voltak kint a Kistábornok útról, és közölték, hogy nyáron felülvizsgálják a gyereket, mert az írása az macskakaparás. És olvashatatlan. 85-ös az IQ-ja, csekély értelmű. Nem 100 %-os az IQ-ja. Tehát nagyon nehezen. Nekem mindig tanulnom kell vele, ha délután haza jön, mert szó szerint közölte a napközis tanárnő, hogy van 26-30 gyerek, és közölte, hogy nem vállalja, hogy egy gyerekre annyi időt fordítson. Nem vállalja azt, hogy ő napközibe maradjon. Borzasztóan ki voltam idegileg. Akkor is azt mondtam, hogy akkor most mit csináljunk. Mert úgy volt, hogy akkor áthelyezik másik iskolába, hogyha meglesz a szakvélemény. Rengetegek sírtam, idegileg kivoltam. Felmentem az igazgató nőhöz, na mondom, mondja már meg őszintén, hogy akkor, most mit tudunk csinálni. Mint ahogy júliusban nem volt a felülvizsgálata a gyereknek, hiába, hogy azt ígérték, hogy nyáron. Azóta sem volt vizsgálata. Közölték, hogy talán majd decemberben. És ugyanebben az erős iskolában kínlódik, de az írása az olyan, hogy olvashatatlan. A tanár az sorra húzza át, egyszerűen nem tud vele mit kezdeni. És megmonda mindegyik osztályfőnök, mert azért most hatodikos, volt osztályfőnöke bőven, hogy ha elállok dolgozni a gyerek rovására, biztos, hogy nem fog a gyerek hatodikba, hetedikbe átmenni.

Kérem, beszéljen a volt férjéről!

'94-ben ismerkedtünk meg. Hatéves korában szalaghengermű levágta az úját. Mert az édesapja, ugyanúgy, mint az enyém, alkoholistá volt. Az édesanyja az takarítani járt, nem törődött vele. Putnokon laktunk. Ugyanúgy ő is ott lakott. Ott ismerkedtem meg vele.

Szakmája az sosem volt sajnos, mert még a nyolc általános sem volt, hat osztálya volt. 15 éves korában mélyvénás trombózist kapott. És utána sajnos az egyik lábáról áttért a másik lábára. 18 évig voltunk házasok. Huszonhat és fél hétre született meg az első kisfiam, sajnos koraszülött volt, 820 dkg volt, még egy kiló sem, két napot élt. Egyik nap az egyik tüdeje lyukadt ki, másik nap a másik. A volt apósom, az annak idején nagyon sokat mondta, hogy jajj történhet bármi, mert mi nagyon-nagyon vártuk lelkiileg, én haragudtam rá. Ő meghalt előtte egy hónappal, és rá egy hónapra a kisfiam, úgyhogy abban az évben két haláleset történt. Arról nem is beszélve, hogy bármilyen nehéz helyzetbe voltunk, alkalmi munkáival nagyon sokat tudott segíteni a családnak. Összetartotta a családot, szerettem. Nagyon megviselt, amikor elveszítettem, nyugtatókat kellett szedni. A kisfiamnak rémálmai voltak. Egyszerűen nehéz volt neki feldolgozni. Dühkitörései voltak, éjszakánként felriadt és szaladt a kert végébe. Olyan szinten készült ki a gyerek. És nem gondoltam volna azt, hogy igen 18 évnyi házasság után özvegy leszek. Rengeteget volt az, hogy szüretelni jártunk együtt. Akkor, ha fát gyűjtött, akkor tudtunk eladni, biztos pont volt az életünkben. Igaz, hogy voltak nehéz helyzetek, de viszont azért megpróbáltuk mindig kikeríteni, hogy legalább a kenyér kerüljön az asztalra.

Anyósát is említette, aki elhunyt, hogy szintén fontos családtag volt. Róla is meséljen, kérem!

Hát ami azt jelenti, hogy ő 74 évesen hunyt el. Nagyon beteg volt. Annak idején nagyon sokat volt neki izületi gyulladása télvíz idején, és mondta, hogy nagyon fáj a háta. Már 6 doboz gyógyszernél tartottunk. Amit felírt neki a körzeti orvos, de semmit nem használt, aztán úgy volt, hogy ő nem akar kórházba menni, de amikor félreállt a szája és nem értettük, azt amit mond, akkor nagyon bepánikoltam. Kihívtam az ügyeletet, az ügyelet rögtön mondta, hogy stoke-ot kapott. 2. 5 órát vártunk a mentőre, majd bevitték a kórházba. Akkor már mondták, hogy nem tudnak vele mit kezdeni, mert szélütése volt. Csövek lógtak ki belőle, kommunikálni már nem tudtunk vele. Sajnos utána már jött a tüdőgyulladás, tüdőembólia, és ugyanúgy, mint a fiának, a volt férjemnek leállt a vérkeringése. Április 1.-én meghalt. A hamvait elszórtuk, mivel kértük az önkormányzat segítségét, hogy a férjemnek a sírját megbonthassuk, azt mondták, hogy 10. 000 Ft lenne az, hogy megbontsuk. Ha a mostani párom nem kapja meg a fizetést, akkor nem is tudom, hogy mi lett volna. Tóba szórtuk a hamvait, 55. 000 Ft-ból kivolt. Egy kisebb urnát vettünk, elhamvasztották, és nagyon szűk keretek között elhamvasztották. Mikor '94-ben én összekerültem a párommal, mert 3 hónapig

csak együtt éltünk, nem voltunk megesküdvé, én akkor hozzáköltöztem, mert egyszerűen nem bírtam azt az életet, ami otthon volt. Nagyon szerettem a férjemet. Az anyósom annak idején felajánlotta...hát úgy kezdődött a történet, hogy éppen a párommal össze voltam veszve. És volt a szomszédban egy srác. Felküldte a srácot a volt apósom, hogy ő beszélni akar velem. De hát én mondtam, hogy nem megyek. Reggel korán volt, tudtam, hogy a volt párom még alszik. Ahogy fáj a lába, éjszakánként fel volt, és nappal aludt. Laci feljött, mert úgy hívták a srácot. Azt mondja, gyere már, mert beszélni akar Pista bácsi veled. Mondom én nem megyek, hagyjál már engem békén. Gyere már, mert ha nélküled megyek vissza, akkor, probléma lesz. Jó, nagy nehezen rávettem magam. Felmegyek. Megkérdeztem tőle, hogy mit szeretne. Közölte, hogy hát kislányom, Ica nénivel (mert úgy hívták a volt anyósom) azt mondja, hogy ha szeretnéd, mi úgy döntöttünk a békesség kedvéért, mert ugye ők állandóan vitatkoztak, veszekedtek rajtam is. Hogy ide kell költöznöd. Hát mondom ez nem lehetséges! Semmiféleképpen. Hát mondom egyáltalán, mert mondom én a fiával össze vagyok veszve. Közölte, hogy sürgősen ki kell békülni. Az nap délután, mikor mentem dolgozni, már hallottam, hogy Zoli veszi fel a papucsát. És gyorsan én eltűztem. Szó szerint. Ne is kelljen Zolival beszélgetni. Délután mikor mentem munkából, akkor ő gondol egyet, szépen elvette az igazolványomat, erőszakkal, hogy ő bemegy a hivatalba. És ő mindegyféleképpen ő oda jelent be hozzájuk. Na hát eltelt egy pár nap. Visszaadta az igazolványt. Anyu nélkül nem engedték, mert akkor még nem voltam 18 éves, 17 éves voltam. És utána, mikor tudtam, hogy anyu éjszakánként dolgozni jár, én leragadtam Zoliéknál. Nem mentem haza. Nem buktam le sose. Hát ez két éjszaka volt csak. A testvéreim tudtam, hogy nyugodtan alszanak, be van zárva az ajtó. Nem fér hozzájuk senki. És az a lényeg az egészben, hogy 3. nap reggel...mi váltó műszakban dolgoztunk anyuval. 6 órára haza kellett érnem. De hát rajta kapott, hogy én nem mentem haza. Nem is lett volna semmi probléma, csak az a lényeg az egészben, hogy be volt vetve az ágyam. A testvéreimnél nem, de hát az enyém be volt vetve. Na hát én amit kaptam ott anyutól, nem engedett ki egész délelőtt. Délután, amikor kiengedett, elküldött a boltba. Én Zolinál leparkoltam. Onnantól kezdve én nála is ragadtam. Az a lényeg az egészben, hogy délután azt mondta, hogy nem ad még ki semmi ruhámat. Nem nagy dolog volt. Volt egy szatyor ruhám, meg két párnám. Azzal mentem Zolihoz.

Nyékládházára hogyan kerültek?

Hát a sógoroméék itt laktak. Hát a volt anyósom belekeveredett egy uzsorakamatos dologba.

Őneki az a lényeg, hogy kiköltöztették a lakásából. Cigányok laknak benne. Amit, hogy a férjem meghalt, örökölt a kisfiam, meg a volt sógorom. De 12. 000 Ft lenne az, hogy a beszázalékolás. Az, hogy kifizessük fele-fele. Tehát 12 ide, 12 oda. És mivel a cigányok benne laknak, egy az, hogy nem tudjuk kifizetni, a másik, meg segítséget nem kaptam sehonnan sem, tehát nem tudjuk kifizetni. És mivel cigányok laknak benne, úgysem költöztetik ki. Ládiak laknak benne, sajnos azoknak rossz a hírük. Úgy döntöttünk, hogy nem. 2002-be költöztünk ide. Három hónapot laktunk a sógoroméknál. Sajnos nem volt hova mennünk. Ének évadján egy magnóval, mag a rajtunk lévő ruhával menekültünk. Mert bántani akartak, hát meg akartak minket ölni. És az a lényeg az egészben, hogy utána 3 hónap után volt itt egy képviselőúr. Aki tudta, hogy a mellette lévő lakásba...ebben kutyák tanyáztak, vadszilva fa kinövés. El volt hanyagolva. Villany nem volt egyáltalán, azt utólag vezettették be. De már azóta le kellett cserélnünk a villanyórát, mert sajnos nem tudtuk fizetni, és sajnos előfizetéses óránk van, amit tudunk tölteni.

Mennyivel töltik?

7. 500 Ft-al nagyon szűken tudjuk, de úgy hogy van, amikor csak 2. 000-el. Hát apránként, ahogy jönnek a pénzek. A családi, az árvaellátás, meg a szociális segély. Mindig 2. 500-el, meg hát 18. 000 a részlet, amit fizetni kell emellett. Most is el vagyok csúszva, vagy kéthavít nem tudtam befizetni. És nem engedik tölteni. Addig amíg a részletbe valamennyit nem adol addig nem engedik a villanyórát tölteni. Ez a szabály. Hogyha ötezerrel töltenéd a villanyórát, akkor ötezret kellene befizetni a részletbe is. Ha 2. 500-el, akkor 2. 500-öt a részletbe is.

A házat kitől vásárolták?

Magánszemélytől vásároltuk, Kovács Gézától, és Kovács Gézánétól vettük annak idején.

10. 000 Ft-ot minden hónapban részletre. 100. 000 Ft volt. Avval is problémáim vannak. Sajnos az átíratás nem történt meg, az ügyvéd úr, olyan szépen elintézte a dolgokat. A földhivatalban nem került még a nevünkre. Most, hogy Zoli meghalt, nevemre kerülhetne, meg a kisfiaméra. De úgy tettek, hogy 18. 000 Ft lenne az, amit az ügyvéd elhibázott. Hogy egy másik ügyvéd megcsinálja. Hiába van meg a szerződés, az adásvételi szerződés, tulajdonlapunk nincsen. Addig tulajdonképpen olyan lenne, mintha az enyém lenne, és mégsem az enyém.

Az adásvételi szerződésen, hogyan van feltüntetve a ház?

Lakóépület. De én annak idején segítséget kaptam, máskülönben itt a hegyen nem lehetett volna, a mai álláspontok szerint senkinek nem lehet bejelentkezni állandóra. Én akkor kaptam egy segítséget, volt egy kiskapu, hogy az akkori polgármester úr elkövetett egy hibát, mert egy családot beengedett, hogy igenis állandóra bejelentkezett, mert a hivatalba ott dolgozott a hölgyike. A srácnak a felesége, és utána mivel kaptam egy fülest, hogy igenis be lehet jelentkezni, mert akkor még nem akart fogadni sem az iskola, sem az óvoda, akkoriban az óvoda nem akart fogadni. Így bementem, és több mint két hetet kilincseltem, hogy állandóra bejelentsenek, legyen egy lakcímem.

Lakhatási körülményeit hogyan jellemezné? Van-e hátránya, hogy itt lakik?

Végeredményében van hátránya. Jó. Mondhatom azt, hogy itt van a kerekas kút, de attól függetlenül 2. 5 km minden nap legyalogolni a kisfiamnak az iskolában. Akkor műútunk nincsen. Szó volt róla, hogy annak idején talán majd egyszer lesz közvilágításunk is. Az én anyagi körülményem az nem fogja megengedni, hogy a házat rendbe rakjam, mert repedezik sajnos kint az előterem. Megy a szomszédba az előterem, egyszer azt fogom észre venni, hogy a szomszédba landol. A másik dolog, hogy olyan szempontból is van hátrányom, hogy sötétedik, és mivel közvilágításunk egyáltalán nincs, hogyha bármi probléma történik a mentő vagy feltalál vagy nem. Az orvos az vagy kijön, vagy nem. Hiába, hogy azt mondják, hogy az ügyeletnek elvileg ki kell jönni, de viszont, ha belegondol az ember, kaptam már olyat...volt számos olyan alkalom, hogy igenis nem akart kijönni az ügyelet, mert azt mondta, oldjam meg. Hívjak menőt esetleg. Mikor a volt párom meghalt, akkor 2. 5 órát vártunk arra, hogy a mentő feljöjjön. Akkor ugyanúgy volt, amikor a volt anyósom beteg volt, kihívtam az ügyeletet, és igen is nem akart feljönni, mert háromszor kellett rátelefonálni, hogy egyáltalán kijöjjön. Nem. Itt kocsim nincsen, biciklim sincs sajnos, nem tudok lemenni, hogyha úgy adódik, bármi probléma van. Igen ami azt jelenti, hogy nekünk körülbelül mondhatom azt, hogy csak 50 perc, hogy lemenjünk gyalog, 50 perc amíg visszajön. Az majdnem 1. 5 óra, hát több mint. Igen több mint 1. 5 óra. Az iskola 2. 5 km-re van. Télen nem húzzák le az utat, akkor sajnos tükörsima a műút. A szélébe kell lemenni a füves részen. És most volt egy problémám szó szerint. Szülőértekezleten közölte a tanárnő, hogy ha a gyerek késik a téli időszakba is, mert most már hatodikosok és nagyok, be kell érni a gyerekeknek 7. 30-ra, és ha késik, elveszik az ellenőrzőjét. Három elvétel, ellenőrző elvétel után egy igazolatlan óra hiányzás.

Hogyan tudják télen megoldani a fűtést, fürdést?

Hát a fürdés az laborban történik, eleve ott kezdődik a történet, mert kád nincsen. Víz az a kerekas kútból van. A fűtést, hát én sajnos fát nem tudok venni. Megmondom őszintén, ha esetleg összetudunk egy-két ilyen vékonyabb ágat, gallyat gyűjtögetni, meg mondhatom szó szerint, hogy ami itt az árokban el vannak korhadva fák, azokat szedjük össze, és abból próbálunk tüzelni.

Említette, hogy a fiának vannak tanulási nehézségei. Ez milyen más problémát vet fel az életükben? Mik a jövőbeli elképzelései a fiával kapcsolatban, milyennek látja a fia jövőjét?

A fiam jövője az ott kezdődik, megmondom őszintén, hogy annak idején az osztályfőnökével leültünk megbeszélni, és szó szerint közölték, hogy ne számítsak arra, hogy a gyerek változni fog, mert ez a diszlexia, díszgráfia, annak van egy olyan ága, hogy elfelejt dolgokat, ne adj isten az igazolványát, vagy nem fogja tudni, hogy a kulcsot hova tette. Olyan szakmunkás lehet esetleg, amibe kézügyesség kell, és manapság azt mondják, hogy Magyarországon kevés van belőle. Ebből az irányzatból lehet gondolkodnom, de máskülönben igen is, hogy ő valami nagyobb dolgot csináljon az életben tanulásilag, az nem. Ha csak olyan iskolába kerülne, de hát módom nincs egyelőre, amíg felülvizsgálják. A másik dolog, meg az, hogy az útiköltséget fogják állni, mi lesz, hogy lesz, még nem tudom. Az olvasása olyan siralmas volt. Még most úgy-ahogy alakult is hatodikos létére. De lassan olvas. Az írása az meg egyenesen olvashatatlan, katasztrófa.

Mit szokott itthon csinálni, ha nincs iskolában?

Hát itthon csinálni általában az udvaron van kint. Mondjuk a kutyával játszik. Vagy nézi a tv-t általában. De olyan dolgot...baráti köre az úgy nincsen. Mert végeredményben távol vannak, messze vannak, kiközösítik. Már az egy ok, hogy a hegyen lakik.

Az édesapja és a nagymamája halála hogyan érintette őt?

Hát úgy érintette, hogy bezárkózott a gyerek magába, és egyszerűen sírógörcsei voltak. A temetésen nem tudott sírni. És utána tudtam, hogy lesznek konfliktusok, mert a pszichiátriára kell hordani. Már most úgy-ahogy kezelni is lehet a helyzetet. Annak idején kértem, hogy az iskolában segítsen az iskolai pszichológus, de azt mondták, hogy amíg a gyereken nem látszik csak annyi, hogy magába zárkózik, nem csavarog, nem kap sírógörcsöt az iskolába, meg nem fordul a társai ellen, addig nincs baj. Próbáltunk rengeteget beszélni, hogy kibeszéljük magunkból. Akkor sokszor volt, hogy az iskola után, mivel itt van a temető, bement és akkor órákat ott ült. Bár most már hagyján is, mert, úgy ahogy túllép rajta. Elfeledni nem tudja. Volt úgy, hogy vádaskodott, hogy nem szeretted apát, meg ilyenek. De attól függetlenül mondhatom, azt hogy igen is már most kezd alakulni.

És Önnel mi a helyzet?

Hát velem mi a helyzet.... Olyan dolog megmondom őszintén, hogy elfeledni sosem lehet. Mert elfeledni sosem lehet. 18 évet nem lehet sutba dobni, hogy azt mondja az ember, hogy jól van, ennyi volt. Néha hiányzik. Még mindig van úgy, hogy vannak fényképek, és amikor megteheti az ember elnézegeti. De valahogy tudatosulni kell az emberbe azt, hogy vissza nem kaphatja. Mert aki elmegy, az vissza nem jön. Általában kimegyek a temetőbe. Most is készülök ki. Hát holnap. Utána meg jön a mindenszentek. Valahogy nekem kell tartani, hogy igen is a gyerek ne érezze a hiányát.

Jelenlegi élettársát hogyan ismerte meg?

Hát Janó...nekem volt egy kedves barátnőm, akivel igaz azóta már nem tartom a kapcsolatot. Hét hónapot egyedül voltam. De rájöttem arra, hogy egyáltalán nem működik a dolog, mert sajnos a gyereknek apa kell. Mindenféle szinten, mert sajnos, hogy beteg, krónikus veseelégtelensége van. Nekem sikerül mindig beleválasztani az ilyen dolgokba. De viszont nagyon jól kijön Barnával. Tiszaújvárosi. A Love. hu-n. Neki volt egy-két év hat hónapos kapcsolata. És sajnos megcsalták. Már gyűrű minden megvolt. És utána ott kezdődött a történet, hogy a barátnőm keresgetett társkereső oldalakon. Na hát, próbált rávenni, hogy na próbáld már meg. Két alkalommal egy-egy illetővel találkoztam. Az egyik mezőkövesdi volt. Az nem vált be, mert marha volt. Állandóan zöldbe ment volna. Ő csak arra ment volna a szexre. Akkor volt a másik a sajióivánkai. Az 14 éves gyereke van a volt feleségétől, elvált, a felesége alkoholista. Ő a saját sebeit nyalogatta, mert a 14 éves gyereke a kocsmából hordja haza a volt feleségét. Janó az felmerült, mert a barátnőmnek nem volt szimpatikus. Mindig úgy tett neki, hogy Katicácska. Hát mondta, hogy őneki már elege van abból, hogy őt Katicácskázza. Ránéztem a fényképre, valahogy azt mondtam, hogy egye-fene, próbáljuk meg. Pedig már azt mondtam, hogy nem próbálkozom többet. Elmegyek remetének. Aztán volt egy telefonszám. Én kezdeményeztem. Soha életemben nem kezdeményeztem semmit. Küldtem neki egy sms-t. a barátnőm beszélt vele, hogy van egy barátnőm, aki szeretne veled megismerkedni. Közli vele, hogy nem, ő csak Katit akarja egye-fene. Utána gondolkodott, mivel Katival nem találkozott személyesen soha. Rádöbbsent arra, hogy hoppá, lehet csak kelepcébe csalják. Így ráment arra, hogy mégiscsak találkozzunk. Küldtem neki egy sms-t, hogy szeretnék vele találkozni. Küldte, hogy nincs akadály, szombaton nem dolgozik. De viszont nem úgy voltam vele, hogy itt, mert itt se egy park nincs, hogy normálisan találkozzon az ember. Aztán mégiscsak úgy adódott, hogy leszállt Nyékládházán. Kitalálta, hogy menjünk el Miskolcra a Petőfi térre. Elmentünk a Petőfi térre, beszélgettünk, sétáltunk. Fölmentünk a Plázába, állatokat néztünk. Csincsillát, ilyeneket. Hát valahogy úgy szíven ütött. És az, hogy

igenis sokat beszélgettünk már előtte telefonon. És mondtam neki, hogy elmegyek remetének. Ő közölte, hogy bizonyítja, hogy nem vagyok való remetének. Én kinevettem akkor. Utána ő nevetett ki állandóan, és ez még nekem most is nagyon rosszul esik, ha kinevetnek. De kitalálta, hogy menjünk el Tiszaújvárosba. Édesanyja, meg van nevelőapja neki. Mert ő is rossz körülmények között volt az édesapjával kapcsolatban. Így közölte kedvese, hogy jól van, rendben van, menjünk fel Tiszaújvárosba. Az édesanyja akkor a szanatóriumban volt, még akkor a volt anyósom élt. Beleegyezett, hogy hétvégére ott maradjak. Ott maradtam két napot. Valahogy úgy sodort az ár. Úgy éreztem, hogy igen is példaképpen, hogy van akinek én is fontos vagyok. Van értelme az életemnek. A második alkalmon közölte, hogy figyelj ide, nem csak veled akarok már megismerkedni, hanem a fiaddal is. Annyira jól esett, meg annyira nyitott volt. Megismerkedtek. Igaz, hogy Barnának volt egy-két konfliktusa vele. Nem az, hogy bántotta vagy szóval, nehezebben próbálta elfogadni azt, hogy valaki más lép az apja helyébe. Tudja első perctől Janó, hogy ha Zoli velem szembe jönne, én még mindig őt választanám. De viszont elfogadta. És azt mondta, hogy figyelj, én igenis veled vagyok. Hat hónapon keresztül szó szerint minden hétvégén lent volt. Fejem felett lebegett, hogy egyedül nem tudtam kimeszelni. Jött, és az anyukája segítségével hoztak meszet. Amit kellett mindent.

És megmentette a gyerekeimet attól, hogy elvegye tőlem a gyámügy. Ezek olyan ajándékok, amit pénzzel nem lehet. Ha nem lenne neki fontos a gyerekeim meg én, akkor nem tette volna szerintem.

És Barna mennyi idő után tudta mondani neki, hogy apa?

Három hónap után azt mondta neki, hogy apa. Janó mondta neki, hogy figyelj csak Barna, ez még túl korán van. Nem erőltette egyáltalán. Barna szerette volna. De viszont hat hónap után, amikor összeköltöztünk és beállított az életünkbe, rögtön elfogadta Barnus. Közölte az nap, mikor ideköltözött, igen most január 22.-én lesz egy éve jövőre. Akkor közölte, hogy akkor most nem késő, hogy apa? Azt mondja, most már nem késő, hogy apa.

A sok tragédia után ami ez elmúlt időben érte, hogyan tudott lábra állni?

Nagyon sokat éreztem úgy, hogy nincsen kiút. Sajnos mivel, hogy Janónak is csak a, meg mondom őszintén, szó szerint, hogy kevés a jövedelme. Ami azt jelenti, hogy négy órában igaz, hogy a kertészetnél dolgozik. Rehabilitációs támogatást kap, a kiemelt családi pótlékot, most augusztus 31. -vel elvették tőle, azért mert nem volt meg a felülvizsgálata, és csúszások vannak. 2-3 hónap csúszás van. Dolgozik, de most nem tudjuk, hogy hogy fog bejárni. Mivel a 90%-os kártyát kapta ez idáig és be tudott menni. De most már meg kell neki venni a félhavi bérletet. És nem tudjuk, hogy miből, meg, hogy hogyan. Igen, sokszor érzésem azt, hogy nincs kiút. Előtte is éreztem, most is néha elkeseredek főleg az anyagiakban. Hát mikor Zoli meghalt, én fel akartam menni a húgomékhoz a 10.-re, hogy leugrok onnan. És utána mégis valami visszarántott a földre. Lehet, hogy a gyermekem, de...

Vannak nehéz napok, amikor sikítani tudna az ember. Janó helyrehozott, mert helyre hozott. Attól függetlenül azt a szeretetet, amit a gyerekekkel kint tölt most is, akkor napról-napra. Most, hogy el volt törve a lába és itthon volt, szó szerint közelebb hozott minket egymáshoz. Segítséget itt nem lehet kapni, sem az önkormányzattól, sem alapítványoktól. Itt a környező emberek, olyan szegények, mint a templom egere. Napról-napra vegyesboltnak néznének. Állandóan már reggel arra ébredek fel, hogy ezt adjál, azt adjál. Meg kellett azt tanulnom mondani, hogy nincs szó szerint. Mert örülök, hogy nekünk van az, ami van. És anyukámtól segítséget nem várhatok. 2. 5 hónapja ma hívott fel először. Jól összevesztem vele megint. Úgyhogy lelkileg nagyon meg tudja viselni az embert ez a nehéz helyzet. Orvoshoz járok még mindig, igaz, hogy az Apodepit már nem, de a Frontint még van olyan, hogy kell szednem. Szíves vagyok, nitromint kell szednem a 0. 5-öst. Annyi, hogy Janó figyel rám, figyelmesebb,

ha begörcsöl a szívem az idegtől. Akkor egy az egybe rögtön rám kiabál, hogy na vedd be a gyógyszert. Már megint min idegesítetted fel magad? Meg lehet vele mindent beszélni, de viszont ami legbelül az embert nyomassza, meg bántja, azt kiadni...a múltat az ember elfelejteni úgy sem tudja.

A család anyagi helyzetét hogyan tudná jellemezni?

Ami azt jelenti, hogy nagyjából bejön olyan 65. 000 Ft. Ebből eleve kimegy 18 a villany, jobbik esetben. A gyerekek a felét kell fizetnem kajába, mivel most már felsős. Az azt jelenti, hogy külön 4. 680 Ft. Akkor ha feltöltöm a villanyórát ötezerrel, akkor is ha már úgy számolja az ember a 65-ből kimegy körülbelül olyan 25. s akkor marad 40. 000 Ft. Abból, hogy ha Janó még a bérletet megveszi, mivel még kártya nincsen, ha az egész havit veszi meg, az 14. 000 Ft. Hogy ha a félhavat, az 7. 500 Ft. Jövő hét utáni héttől már dolgozik, úgyhogy a félhavat mindenféleképpen meg kell venni. Hát nem sok marad. Marad 30. 000 Ft egy hónapra. Az katasztrofális. Mert az iskolában fizetni kell a csoport pénzt. A gyerekek most jön a tél, meleg cipőt kéne venni. Akkor azért jó lenne egy kis tüzelőt venni, de arra már esélye sincs az embernek. Meszeln kellene mindenféleképpen, mert azért bent tüzelünk, kormosak a falak. Szóval a házra meg, hogy végképp költeni.

Előfordul az, hogy nélkülözniük kell alapvető dolgokat?

Igen. Nagyon meg kell gondolnom azt, hogy mit veszek. Ami azt jelenti, hogy ha kiszámolja az ember, minden nap a gyerekek a tízórait, mert tízórait nem kap. Ott kezdődik, hogy ha Janónak reggel megy a munkába, a kenyeret meg kellene venni minden nap. Főzni sokszor paprikás krumplit, vagy krumpli levest, az ember örül, ha megvesz 15 dkg kenőmájast. S akkor úgy osztja-szorozza, hogy két embernek, lehet, hogy csak négy szelet kenyér van, hogy kettőt beteszek Janónak, kettőt meg a gyerekek az iskolába. És igen, sokszor kenyérünk nincsen. Akkor van úgy, hogy ha krumpli kiadódik, akkor csinálunk tócsnyit, de az, hogy nagyobb dolgokról álmodozni, hogy töltött káposzta, vagy töltött paprika vagy ilyenek...

Húst egy hónapban mennyit vásárol?

Nagyon-nagyon minimálist. Farhát, csirkenyakat esetleg, akkor van úgy, hogy csirke lábat veszek, mert abból is nagyon szeretik a levest. Hát amikor megkapjuk a pénzt, akkor megveszek 2-3 kg farhátat, ha akciós, meg megveszem a csirkenyakat. De az, hogy csirkecomb, sertéshús az meg olyan drága...

Barna megérti azt, amikor azt mondja, hogy nem tud megvenni neki valamit?

Nagyon nehezen érti meg. Eleve benne van az, hogy a diszlexiás gyerekek általában makacsabbak. És igen, szeretne Barna több mindent, ami a többi gyereknek megvan. Akár szeretne új cipőt, vagy ha meglát valamit a másiknál, új játékot. Itt van a tv, ami elhülyíti a reklámokkal. És benne van, hogy anya ezt szeretném megvenni. Vagy, anya, adjál már ennyit, adjál már annyt. És bizony nem tudom megvenni neki, úgy ahogy szeretné. Nem, egyáltalán.

Említette, hogy vannak problémák a családsegítővel. Részletezné ezt?

Ott kezdődött, hogy mikor Janóval összejöttünk az első héten, a drága jó mondva sógornóm, a volt sógornóm bemondása alapján, közölte egy az egybe azt, hogy meztelenkedünk a gyerek előtt, a gyerek köztünk alszik, holott az ágy akkor már be volt téve neki. Akkor még a volt anyósom élt, és akkor még itt volt velünk. És igen rá kijött, nem mondott semmit. Egy az egybe közölte, hogy Janóval menjünk be sürgősen, mert ő beszélni akar velünk. De már akkora volt a fejem, mint egy vízilónak. Szépen közlöm vele egy az egybe, hogy Janó dolgozik, ami azt jelenti, hogy délben jön haza. Akkor mikor menjünk be? Minél hamarabb. Bementünk, és elég az, ha irigyek az emberek. Hogy bejelentsenek minket bármi alapján. Csak az, hogy irigységből, hogy mondjon valamit. Hogy igen Janóval kéz a kézbe, amikor megtehetjük, elmegyünk a boltba. Igen, mindent együtt csinálunk. És már csak azért is, mert nem tetszik nekik. Hogy a gyerek is elfogadta. Bejelentettek olyan dolgokkal, hogy azt mondtam, hogy az eszem eldobom. Amikor közöltem vele, mert akkoriban is bejelentettek, akkor hoppá, álljon meg a fáklyás menet. Nem adhatja ki, hogy ki volt az, még csak véletlenül sem. Pedig azt ígérte, hogy ha még egyszer valaki, mert akkor olyan sűrűn járt ki hozzánk, ha még egyszer valaki bejelent három példányba, írásba kell beadni, és álljon ki elém. Utána, mikor szóba került ez a dolog, hát nem közölte. Nem szó sem lehet róla, állampolgári bejelentés. És ezzel el volt intézve. Jó, mert mostanában az utóbbi időben mondhatom, hogy szállt rólunk, de hát mindig rettegek napról-napra, hogy mit találnak ki a szomszédok. Mondjuk itt az alkoholista velem szembe, vagy a volt sógornóm, mondjuk ő már elköltözött, mert a sógorom megcsalta. Úgyhogy most külön élnek

A közelben számíthat valakire? Ki az, akiben megbízik?

Senki. Senki. Itt egyáltalán nincs segítsége az embernek. Itt csak irigyei vannak. Főleg azért vannak irigyeink, mert megszüntettük azt, hogy vegyesbolt vagyunk. Beláttuk Janóval, hogy örülünk ha a gyermekünknek van. Mert a sajátjának tekinti. És igen örülünk ha annak tudunk

enni adni, nem még, hogy bárki más traktáljon. Napi szinten jöttek hozzánk. Mikor Zoli meghalt az lelkileg annyira megviselt, hogy én nem akartam úgy tulajdonképpen senkivel úgy szóba állni. Ami azt jelenti, hogy örültem, ha békén hagynak. Tehát ha jöttek, kértek, akkor zokszó nélkül odaadta, csak hagyjanak békén. Utána, mikor Janóval összekerültem, mondta, hogy figyelj ide kicsim, ez így nem működik. Magunktól nem adhatjuk oda, nekünk sincs. Azt mondja, ezt be kell szüntetni. Onnantól kezdve, megvan az ellenségeskedés, az áskálódás. Itt mindenkinek úgy van villanya, hogy máról holnapra. Eleve itt a szomszédoknak egyiknek sincs tisztázva a körülmény. Jönnek, sorra vágják le. És az, hogy én el tudtam intézni azt, hogy igenis villanyórám legyen Janó segítségével, mert azt mondta, vállalja mindenféleképpen azt, hogy besegít, már együtt élünk, hogy ki tudjuk fizetni amivel tartozunk. Ami nem kis összeg. Sajnos így már önmaga az is ellensége változtatja a szomszédokat.

Kérem meséje el, hogyan néz ki egy napja!

Most nagyban megváltozott az életem, hogy Janónak eltört a lába. De általában, ha általánosságban beszélünk, akkor 4. 20-kor felkelek. Elkészítettem Janónak a kajáját. Őt lekísérem a buszmegállóba, nagyon jól esik vele lemenni. Még akkor nem voltak olyan hidegek, megbeszéljük a napi teendőket. Barna akkor még pihen. Hazajövök, visszaérek 6 órára, felkeltem Barnát, neki is megcsinálom a kaját. Ő elindul egyedül, már ő egyedül jár iskolába, én akkor kitakarítok, hogy ha van mit főzni, akkor megfőzök. Délben, igen 11 óra harminc perckor jön Janó busza. Rám szokott telefonálni, általában ha az édesanyja főz valamit, akkor szokott küldeni főtt ételt. Akkor lemegyek elé, akkor együtt hazamegyünk. Barna hazajön, akkor megmelegítem neki a kaját. Utána leülök vele tanulni, ami kb. három órát magába foglal. Utána ő elkezd játszani. Utána Janóval megbeszéljük, mi történt a munkahelyen, hogyha úgy van, hogy postán voltam, jött-e számla, meg ilyenek. Utána meghordjuk a vizet mosakodáshoz, megmosdatom Barnát. Utána leülünk Tv-t nézni, már hét órakor van a szokott műsoraink.

Szórakozni járnak valahová?

Nem, nem járunk sehová. Nincs szórakozás. Volt, hogy próbáltuk, igen egy alkalommal, és közölték rögtön, hogy elmentek a gyermekvédelmishez, és közölték, hogy a gyerek egyedül van, pedig akkor még élt a volt anyósom is. Az is úgy adódott, hogy a baráti köreink meghívtak, és mi mondtuk, hogy semmi probléma, elmegyünk. Másnap már mondta, hogy hogy képzelem én azt, hogy a gyereket felügyelet nélkül hagyom.

Az „új családdal” Janó családjával hogy jön ki?

Jól kijövök, hál' istennek velük, megmondom őszintén. Mert befogadtak lányukként. Úgy beszél velem az édesanyja, hogy kislányom. Akkor tudja, hogy egyelőre milyen helyzetben vagyunk. Igaz, hogy ő neki, más valahogy a felfogása. Ami azt jelenti, hogy ő amikor volt fent, akkor azt mondta, hogy innen el kell menni albérletbe. Ő ezt az életmódot nem szánta a fiának. Tehát már eleve az, hogy én a hegyen lakom. És nincsen gáz, nincs víz. Szóval ő mindig, ezt nem tudta elfogadni. De viszont elmagyaráztuk neki, hogy egy, ez a sajátunk, albérletet nem tudnánk fizetni. Kettő, ha a fia ezt választotta, akkor fogadja el. És úgy-ahogy beletörődött. Segít, mert segít, mert mondhatom, mindig, amikor Janó megy dolgozni, rácsörög, hogy főztem ezt, főztem azt, küldök, hogyha tudok. Szereti Barnát, szóval úgy viszonyul hozzá, hogy elfogadta. Nyaralni is három napot, nem, több mint három napot... az édesanyám egy az egybe közölte, hogy nem mehet a gyerek hozzá a nyáriszünetben. Viszont idegenként Janónak az édesanyja Katika rögtön elfogadta. Szóval nagyon megszerették Barnát.

Mióta legutóbb találkoztunk, rengeteget fogyott. Minek tudható ez be?

Az idegnek tudható be. 86 kg voltam, most 65. az idegnek, a nyugtalanságnak. Néha a kétségbeesésnek, hát meg azért Zoli ahogy meghalt, akkor itt volt az öregasszony. Tényleg mondhatom azt, hogy egy fillér nélkül itt voltunk. Tényleg, hogy ha nem kapja meg hirtelen a fizetését, meg nem jönnek össze úgy a pénzek, imitt-amott a kölcsönből, akkor nem tudtuk volna elhamvasztatni. És igen probléma volt abból is, hogy Zoli mellé nem lehet tenni. Csak 10. 000 Ft lett volna, hogy ha felbontjuk a sírt.

És most hogyan látja a jövőjét, hogyan tudná felvázolni? Milyen érzéssel tölti el, ha mondjuk a holnapra gondol?

Ha a holnapra gondolok, akkor mondhatom azt, talán egy kicsit az megnyugtat, hogy Janó itt van. És igen is a gyerekemnek van egy olyan biztos pontja, aki szereti, és támogatja. De bizony nagyon-nagyon elgondolkodik az ember, mert kilátásai azok egyáltalán nincsenek. Hogy mi történik, vagy mi lesz. Ha a gyerekem jövőjére gondolok, akkor elkeseredek. Mert a mai világban nem tudom, hogy mi lesz, ilyen anyagi körülmények között fogom tudni támogatni. Amúgy meg nem tudom, nem tudom. Munkát biztosítani, most hogy ha úgy nézi az ember, Janó ott van, hogy legalább meg van a négyórása, kap 32. 000 Ft fizetést. Most itt a városgondnokság fel akar majd venni hat órába. És 8. 000 Ft ad majd minden héten. Most 8. 000 Ft-ot heti fizetésbe, mikor 18. 000 Ft a számlám. Azért mondjuk ez egy kicsit eléggé megdöbbentő a mai világban. Nem tudom mi lesz.

Mire lenne a legnagyobb szüksége segítség szempontjából?

Segítség szempontjából bármit, bármit szó szerint elfogad az ember. Akár mondhatom azt, hogy vetőmagot, akkor, állatokat, vagy ha úgy adódik akkor...nem mindig az anyagi segítség, mert hogyha anyagi segítséget kap az ember, akkor úgy is arra költi, ami kell. De szeretttük volna bővíteni a házat, mert igen is annyira itt az előtér, meglehetne csinálni, hogy pozdorja lapot, meg homokot, betont, cementet, meszet. De segítségünk, az biztos, hogy nem lesz. És én mindig azt mondtam, hogy annak örülnék a legjobban, ha legalább az ember azt meg tudná csinálni, amit szeretne. Bővíteni a házat, vagy legalább minden napra kiadódna az a pár ezer forint. Igen is meg tudjon élni az ember.

Janó hogyan viszonyul az itteni élethez? Hogy tudta megszokni?

Eleinte nagyon rosszul, ez utólag derült ki. Soha nem panaszkodott. Őneki más volt a helyzet, egy panellakás az megint más. Itt igaz, hogy csend van, de ha a szomszédok beindulnak, mert alkoholisták, éjszaka 12 órakor még ordítás van. Szóval nehéz volt neki beilleszkedni neki. Az egyik ismerősünk húzta mindig, hogy városiból nem lesz paraszt soha. De viszont mondhatom azt, hogy hál 'istennek talpra esik, mint a macska, mert most is már előre felásta a kertet. Tavaly is ültetve volt, amit meg tudtunk venni, igaz hogy minimális dolgot. Mert nem tudtunk úgy venni, ahogy szeretttünk volna. De felásta a kertet, tényleg a favágás nem okoz neki problémát. Szóval beilleszkedett. Hogy miattam-e? Mert én nagyon-nagyon félttem. Mert amikor három hónap után megemlítette, hogy mi lenne, ha ide költözne, én kinevettem. Megmondom miért. Mert itt nincs gáz. Itt nincs víz. Csak a kerek kút van, itt vizet kell hozni. Itt a gáz helyett fát kell vágni. Itt nélkülözés van, az édesanyjánál nem volt. Ott tele volt a hűtő, ha kinyitotta, bármit kivehetett. Ők megtehetik, mert nyugdíjasok, nevelőapucinak is van mit a tejbe aprítania. Tehát igaz, hogy tele vannak tartozással, de attól függetlenül ők többet költenek kajára. Azt mondják, hogy az idősek keveset esznek, önáluk ezt igen is tapasztalom, és annyit megfőznek, hogy neki igen is jutott. Nem volt az, hogy nélkülözés. És amikor ezt említette, én nem vettem komolyan, hogy azt a kényelmet ő feláldozza értem, és a gyermekemért. Az első hónapok annyiban voltak bonyolultak, hogy Janónak nincsen családja, úgyértve felesége, gyereke. 39 éves, nem volt gyereke, ő nem tudta, hogyan kell kezelni. És igen megrémült. Egyik alkalommal hazament, nem mondta, hogy miért, csak gondolt egyet és haza ment. Pedig úgy volt, hogy délután megy haza, és ő délelőtt ment haza. Nem tudtam elképzelni, hogy mi a baj. Neki ezt fel kellett dolgoznia, hogy ő mit vállalt. Ő neki ezt tisztába kellett tennie, hogy már pedig kapok készen egy 13 éves gyereket, igen is más a helyzet, de mondhatom azt, hogy jól kijönnek. És beilleszkedett.

Kölcsöntartozásaik vannak?

Igen. Az OTP-nél van most 72. 000 Ft tartozásunk. Ez egy átmeneti személyi kölcsön, mert különben nem tudtuk volna máshogy a villanyt megoldani. Mert akkor, mikor leszerelték a villanyunkat, akkor mi három napig villany nélkül voltunk. Kétségbe voltunk esve, Janó kapta meg a személyi kölcsönt. Ebből már amikor megkaptuk 50. 000 Ft elment az Émászhoz, mert muszáj volt. Az Émász tartozásunkról ne is beszéljünk, ami azt jelenti, hogy még mindig olyan 380. 000 Ft. Tehát mikor Zoli meghalt, én annyira maradtam. Még árvaellátást még nem kaptam, szociális segílyt nem, mert ápolásin voltam, rögtön amikor Zoli meghalt, megszüntették. Özvegyi nyugdíjra nem voltam jogosult, egyedül csak a családi pótlék volt, meg a volt anyósomnak 26. 800 Ft, mert azért volt neki annyi, mert levonásai voltak. Mert annak idején ő felszedett jogtalanul pénzt, árvaellátást, meg családi pótlékot, nem kellett még régen benyújtani a papírokat, hogy igen is ő egyedül neveli Zolit. 36. 000 Ft volt a plusz, amit kapott annak idején, 4 éven keresztül és rájöttek, és neki ezt vissza kellett fizetni, meg egyáltalán én bebizonyítottam, hogy agy-érelmeszesedése van, és azért nem került adócsalással börtönbe. Uzsorakamatunk nincs, viszont ilyen kisebb tartozásunk van, ha néha napján lemegyek a barátnőmhöz, barna osztálytáráshoz, és akkor kérek kétezer forintot. Ilyenek vannak. Össztrartozás most, hát olyan 450. 000 Ft.

Lát erre reális esélyt, hogy ezt valaha ki tudja tisztázni?

Fú nem tudom. Az Émászt azt 12 hónapra kaptuk meg, egyelőre csak az izét, a 260. 000 Ft-ot, tizennyolcezerrel kell fizetnem. A 72-őt azt meg muszáj az OTP-nek, mert máskülönbefagyasztja a számlát. De a másik részét még ami tartozásunk van az Émász felé, mikor lecserélték a villanyórát, azt nem tudom, hogy hogy lesz kifizetve. Hosszabb távon nem gondolkodom, még belegondolni sem merek. Külön az ügyvédnőnek kellene azt fizetni, mert végrehajtáson van, és külön tíezzerrel kellene azt fizetnem, de hát tudtunk beleadni idáig 30. 000 Ft-ot. Úgyhogy nagyon-nagyon nehéz.

Nem fél, hogy mi lesz, ha nem tudja kifizetni?

Félni félek, de egyelőre nem gondolok bele, mert így is a megélhetésért küszködik az ember. Hát próbálunk egyelőre valahogy helyre jönni, de nem tudom, hogy hogy. Most a családi pótlékot kellene elintézni, hogy visszaadják. Janónak meg a kártyáját, a 90%-os utazási kártyáját. Egyelőre azt kell elintézni, legalább az legyen a biztos megélhetés, hogy minden hónapban be tudjon menni dolgozni, mert nem mindegy, hogy teljes árút fizet, vagy 90 %-ot. A másik dolog, meg, hogy amíg nincs meg a tulajdoni lapom sem, Janó nem tud még ideiglenesen sem bejelentkezni.

Ha lenne egy álma, akkor mi lenne az?

Hát álmokban már rég nem gondolkoztam, meg mondom őszintén. Leszálltam a földre.

Ha úgy nézzük, ha álmom lenne, akkor igenis bővíteni a házat tulajdonképpen, meg eleve az, hogy anyagilag helyre jöjjek, és minden napra meg tudjam azt adni a gyerekemnek, ami szükséges. Ennyi.